

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
FINANŠU KATEDRA

**NODOKĻU IETEKME UZ UZŅĒMUMA SIA „MEŽA DARBS”
DARBĪBU UN PERSPEKTĪVĀM**

BAKALaura DARBS

Autors: Otrā līmeņa profesionālās
augstākās izglītības bakalaura studiju programmas
Finanšu sektora vadība
pilna laika klātienē students
Pēteris Daukšta
Stud. apl. Nr. pd05005
Darba vadītājs: Mg.oec lektore Līga Leitāne

RĪGA 2009

Saturs

<u>Anotācija.....</u>	<u>3</u>
<u>Sāsinājumu un nosacīto apzīmējumu saraksts.....</u>	<u>6</u>
<u>Ievads.....</u>	<u>7</u>
<u>1. Latvijas nodokļu sistēmas teorētiskā bāze.....</u>	<u>11</u>
<u>1.1. Nodokļu piemērošana un grāmatvedība.....</u>	<u>15</u>
<u>1.2. Nodokļu piemērošana un nodokļu ietekmes uz uzņēmumu ietekmējošie faktori.....</u>	<u>18</u>
<u>2. Nodokļu ietekmes analīze uzņēmumā SIA „Meža darbs”.....</u>	<u>22</u>
<u>2.1. Uzņēmuma darbības ārējo ietekmējošo faktoru analīze.....</u>	<u>22</u>
<u>2.2. Tiešo nodokļu ietekmes analīze.....</u>	<u>24</u>
<u>2.3. Netiešo nodokļu ietekmes analīze.....</u>	<u>36</u>
<u>2.4. Nodevu ietekmes analīze.....</u>	<u>42</u>
<u>2.5. Nodokļu ietekme uz uzņēmuma peļņu.....</u>	<u>44</u>
<u>2.6. Nodokļu stratēģija uzņēmumā ekonomiskās lejupslīdes apstākļos.....</u>	<u>46</u>
<u>2.7. Ekonomiskā krīze un PVN ietaupījumi.....</u>	<u>51</u>
<u>3. Uzņēmuma nākotnes perspektīvas.....</u>	<u>55</u>
<u>3.1. Jauna ražošanas ceha celtniecība.....</u>	<u>56</u>
<u>3.2. Nodokļu optimizācija.....</u>	<u>62</u>
<u>Secinājumi un priekšlikumi.....</u>	<u>66</u>
<u>Izmantoto avotu un literatūras saraksts.....</u>	<u>68</u>
<u>Galvojums.....</u>	<u>70</u>
<u>Pielikums.....</u>	<u>71</u>

Pielikums “UIN deklarācijas 15. rindas aprēķins pēc 2 metodēm”

Anotācija

Bakalaura darba tēma ir “Nodokļu ietekme uz uzņēmuma SIA „Meža darbs” darbību un perspektīvām”.

Bakalaura darba mērķis ir analizēt nodokļu ietekmi uz uzņēmuma SIA “Meža darbs” darbību un perspektīvām un piedāvāt iespējamus variantus problēmu risināšanai.

Šī mērķa sasniegšanai tika izpētīta valsts nodokļu sistēma kopumā, analizēta nodokļu ietekme uz uzņēmumu SIA „Meža darbs”, kā arī novērtētas uzņēmuma perspektīvas.

Darbs sastāv no trīs daļām. Pirmā nodaļa veido darba teorētisko daļu, kurā autors pēti nodokļu sistēmu valstī, apskatot nodokļu veidus, apliekamos objektus, nodokļu likmes un atvieglojumus. Otrā nodaļa ir darba praktiskā daļa, kurā autors analizē nodokļu ietekmi konkrētam uzņēmumam, kā tie tiek aprēķināti, uzskaitīti, samaksāti un kādas nodokļu likmes tiek piemērotas uzņēmumā. Tiek apskatīta arī iespējamās nodokļu stratēģijas ekonomiskās lejupslīdes apstākļos. Trešajā nodaļā autors veic nelielu ieskatu par jauno ražošanas cehu un tā ietekmi uz nodokļiem, kā arī kādi jauninājumi varētu būt ieviešami nodokļu optimizēšanai.

Secinājumi un priekšlikumi izstrādāti pamatojoties uz veiktajiem pētījumiem nodokļu sistēmas jomā un uzņēmuma grāmatvedības un nodokļu analīzi.

Bakalaura darba kopējais apjoms ir 71 lapaspuses. Bakalaura darbs satur 22 tabulas un 2 attēlus. Izmantotās literatūras avotu skaits ir 21.

Anotation

Topic of graduation work is “The impact of taxes on company’s “Meza darbs” economic activity and perspectives”.

The aim of this work is to analyze the impact of taxes on company’s “Meza darbs” economic activity and perspectives and offer problem solutions.

To reach the aim, author looked into national tax system in general perspective, to find out what taxes company pays and which of them most influencing company, economic activity and perspectives.

This work consists of tree parts. First chapter is mostly theoretical part, in which author explored national tax system, looking into differences of tax types and taxable objects and tax rates.

Second part is practical part of this work, in which author analyzes what taxes have been paid and how they were calculated by company “Meza darbs”. And also offer tax policy which could be used at financial crisis.

In third part of this work author makes little investigation about new factory and what impact it will make on tax calculations, and also offer what could be added to tax policy in future.

Conclusions and suggestions are based on research about national tax system, company accounting and tax influence analysis.

The graduation work consists of 71 pages. The graduation work contains 22 tables, 2 pictures and 21 literature sources.

Anotación

El tema del trabajo de graduación es “El impacto de los impuestos en la actividad económica y perspectivas de la compañía Meza darbs”.

El objetivo de este trabajo es analizar el impacto de los impuestos en la actividad económica y perspectivas de la compañía “Meza darbs” y ofrecer soluciones al problema.

Para alcanzar el objetivo, el autor se basó en una perspectiva general del sistema nacional de impuestos, para encontrar que impuestos paga la compañía y cuales de ellos son los que influyen mas en la actividad económica y perspectivas de la empresa.

El trabajo consiste en tres partes. El primer capítulo es en gran parte la parte teórica, en donde el autor exploró el sistema nacional de impuestos, buscando diferencias de tipos de impuestos, objetos que aplican para impuesto, y tasas de impuesto.

La segunda parte es la parte práctica de este trabajo, en donde el autor analiza que impuestos han sido pagados y como han sido calculados por la compañía “Meza darbs”. También ofrece la política de impuestos que podría ser utilizada durante una crisis financiera.

La tercer parte de este trabajo hace una pequeña investigación acerca de nueva fábrica y que impacto tendrá en los cálculos del impuesto, también ofrece lo que podría ser agregado a políticas de impuestos en el futuro.

Las conclusiones y sugerencias son basadas en la investigación en el sistema nacional de impuestos, cuentas de la empresa y análisis de influencia de los impuestos.

El trabajo de graduación consiste en 71 páginas. El trabajo de graduación contiene 22 tablas, 2 fotos y 21 fuentes literarias.

Saīsinājumu un nosacīto apzīmējumu saraksts

UIN – Uzņēmumu ienākuma nodoklis;

IIN – Iedzīvotāju ienākuma nodoklis;

VSAOI – Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas;

PVN – Pievienotās vērtības nodoklis;

NĪN – Nekustamā īpašuma nodoklis;

VID – Valsts ieņēmumu dienests;

UR – Uzņēmumu reģistrs;

ES – Eiropas Savienība;

ESAO – Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija;

MK – Ministru kabinets;

EDS – Elektroniskā deklarēšanas sistēma;

IKP – Iekšzemes kopprodukts.

Ievads

Valsts sektoram ir sviras, ar kurām tā var nodrošināt stabilu valsts ekonomiku. Nodokļi un valsts izdevumi, kopumā – fiskālā politika, kas ir valsts politikas sastāvdaļa finanšu jomā. Nodokļu sistēma dažādās valstīs atšķiras cita no citas pēc struktūras, nodokļu veidiem, iekasēšanas veidiem, nodokļu likmēm, bāzes, nodokļu atvieglojumiem. Tas ir likumsakarīgi, jo nodokļu sistēmas ir veidojušās un turpina veidoties dažādu sociāli ekonomisko faktoru ietekmes rezultātā.

Nodoklis ir ar likumu noteikts obligāts maksājums valsts budžetā vai pašvaldību budžetos (pamatbudžetā vai speciālajā budžetā), kas nav maksājums par noteiktas preces iegādi vai pakalpojuma saņemšanu un nav soda nauda, pamatparāda palielinājuma naudas un nokavējuma naudas maksājums, kā arī nav maksājums par valsts kapitāla vai tā daļas izmantošanu.[3]

Nodokļi visos laikos ir bijusi svarīga valsts finanšu kategorija, kas nodrošina valsts pastāvēšanu. Uzņēmējiem tas ir viens no svarīgākiem izmaksu posteņiem un peļņu samazinošs faktors. Valsts institūcija mēģina maksimizēt iekasēto nodokļu apjomu, bet nodokļu maksātāji mēģina samazināt savu nodokļu slogu un minimizēt maksājamo nodokļu summu. Šī mijiedarbība pastāvēs, kamēr pastāvēs valsts, tā prasīs nodokļus sevis finansēšanai, bet nodokļu maksātāji tam pretosies, izmantojot gan legālus, gan nelegālus ceļus. Tas ir pašsaprotami, jo abu pušu mērķis ir pēc iespējas lielāka materiālā labuma gūšana savas darbības rezultātā. [16]

Tādējādi savas finansēšanas nodrošināšanai katrai valstij jāizstrādā tāda nodokļu sistēma, kas, no vienas puses, kalpotu par pietiekami labu finansiālo avotu, bet no otras puses, nebremzētu privātā sektora darbību un nesamazinātu ierosmi attīstīt uzņēmējdarbību.

Ir būtiski saprast, ka jo veiksmīgāk uzņēmums darbosies, jo lielākas summas nodokļu veidā ieplūdis valsts kasē. Tādēļ valsts institūcijām ar saviem lēmumiem un likumdošanu pēc iespējas jāstimulē uzņēmējdarbība. Valstīs, kurās uzņēmējdarbības vide ir sakārtota un labvēlīga uzņēmējdarbībai, budžetā ieplūst vairāk naudas nekā valstīs, kurās katrs uzņēmējs cīnās ar savām problēmām un iestāžu birokrātiju kā prot. Arī ārvalstu investīcijas plūdis to valstu virzienā, kurās ir tiesiski sakārtota, saprotama un taisnīga nodokļu sistēma.

Ekonomisti visā pasaulē ir patērējuši ļoti daudz laika nodokļu būtības studēšanai, jo tie ietekmē tādus procesus kā: investēšanu; sadali; valsts izvēli sociālo un ekonomisko jautājumu risināšanā.

Iedarbojoties un inflāciju, bezdarbu un makroekonomisko stabilitāti, nodokļi ir nozīmīgs valdības darbības lauks. Nodokļu politika ir komplicēts jautājums. Ikviens jauns nodoklis, kas tiek

iekasēts, lai finansētu valsts pakalpojumus, ietekmē ekonomikas efektivitāti un resursu sadali. Tanī pašā laikā vēlētāji prasa, lai nodokļi savā būtībā būtu godīgi.

Nodokļi spiež uzņēmējus un patērētājus rēķināties nevis ar pirms, bet ar pēcnodokļa cenām. Tas attiecas arī uz līdzekļu ieguldīšanu. Nav šaubu, ka tas rada novirzes ekonomikā. Pastāv uzskats, ka vienīgie nodokļi, kas neizkropļo tirgu, ir galvas nauda un absolūtā summā noteiktās nodevas. Ņemot vērā, ka valsts bez nodokļiem iztikt nevar, ir jāizvēlas vismazāk ekonomiku ietekmējošie nodokļi. Viena no nodokļu politikas problēmām ir pareiza nodokļu maksātāju izvēle. Kā zināms par nodokļu maksātāju var būt gan patērētāji, gan uzņēmēji. Problēma ir, kā sadalīt iekasējamo nodokļu summu starp šīm grupām.

Atbilde uz šo jautājumu ir ar nopietnām ekonomiskām, sociālām un politiskām sekām. Izvēloties patērētāju kā galveno maksātāju grupu, jāatceras, ka tam var sekot spriedze un neapmierinātība sabiedrībā, neapmierinātība ar valdību. Ekonomiski tas var izpausties pirktspējas krišanās, iedzīvotāju ienākumu samazināšanās. Savukārt, ja par galvenajiem maksātājiem nosaka uzņēmēju, jāatceras, ka nodokļu slogs grauj uzņēmējdarbību, neļauj attīstīties ekonomikai. Taču arī šajā gadījumā ir iespējams rīkoties dažādi, proti, uzņēmējus var iedalīt pēc uzņēmējdarbības veidiem vai citiem rādītājiem. Tālāk valdībai jānosaka prioritārās nozares un tām var noteikt atvieglojumus.

Lai pieņemtu galīgo lēmumu par nodokļu slodzes sadalījumu starp nodokļu maksātāju grupām, ir rūpīgi jāanalizē reālā situācija valstī, pasaules pieredze un prakse. Nedrīkst vienkārši pārņemt kādas attīstītas valsts kārtību. Ar nodokļu starpniecību valsts ir spējīga netiešā veidā ietekmēt cenas un ražošanas līmeni, resursu sadali ekonomiskajā sistēmā un valsts iedzīvotāju labklājību. Piemēram, valdība palielināja akcīzes nodokli atsevišķām preču grupām t.sk. alkoholam. Nodokļa ieviešana iedragāja kā pircēju, tā pārdevēju makus. Pircēju zaudējumi izpaudās tādā veidā, ka par katru preces vienību tiem tagad būs jāmaksā vairāk, kā arī vienlaicīgi jāsamazina iegādes apjomi. Iespējams, ka atsevišķi patērētāji vispār atteiksies no šo preču iegādāšanās pa šādām cenām. Arī pārdevējam būs jāzaudē, jo samazināsies realizācijas apjomi. Nav izslēgts, ka daļai uzņēmēju, kuriem ir relatīvi augstas produkcijas ražošanas izmaksas, būs jāatstāj tirgus. Nodokļi ietekmē uzņēmējdarbību finansiāli – ekonomiskos darbības rādītājus, tāpēc tiem ir liela nozīme, plānojot uzņēmuma vadību. Katram uzņēmumam, kas darbojas Latvijā, ir jārēķinās ar valsts prasībām attiecībā uz nodokļu iekasēšanu.

Būtiska ir arī nodokļu iekasēšanas sistēma un uzraudzības institūciju darbība, kas seko, lai maksājamo nodokļu tiešām nonāktu tur, kur tiem jānonāk. Nepieļaujama ir situācija, ka nodokļus

maksā tikai apzinīgie uzņēmēji un iedzīvotāji. Šāda nodokļu sistēma būtu negodīga kopumā, tā kropļo tirgus cenas, veicina negodīgu konkurenci, noziedzību, un arī valsts budžets cieš zaudējumus.

Mūsdienu nodokļu sistēmas – tā ir viena no sarežģītākajām un pretrunīgākajām problēmām.[10]

Nodokļu sistēmu Latvijā regulē pati valsts institūcija. Spēkā esošie likumi un noteikumi veido valsts nodokļu sistēmu un ir saistoši visiem rezidentiem un nerezidentiem Latvijas valsts teritorijā. Ar mērķi uzlabot nodokļu sistēmu un kopējo ekonomisko situāciju, likumi un noteikumi tiek nepārtraukti grozīti, mainīti un aizstāti, tādēļ uzņēmējiem ir jābūt ļoti uzmanīgiem un rūpīgi jāseko līdzi šīm izmaiņām, jo kā zināms, likuma nezināšana neatbrīvo no atbildības. Sekas šādai nezināšanai vai arī apzinātai likuma neievērošanai ir sods. Un kurš gan gribētu, lai viņu soda.

Šodienas grūtajos ekonomiskajos apstākļos, kad visapkārt jūtama pasaules finanšu krīze, masu mēdijos bieži izskan viedokļi par nodokļu pārāk lielo slogu gan uz darba devējiem, gan darba ņēmējiem. Kā arī par to, vai nevajadzētu šajā jomā, kaut ko mainīt būtiski. Reformas nodokļu sistēmā ir vajadzīgas, bet jāņem vērā, ka nodokļi jāmaina reti un tas jā dara kontekstā ar vispārēju nodokļu reformu.

Būtu skaidri jāzina, kas panākams ar šīm izmaiņām. Piemēram, legālu ieņēmumu palielināšana, ekonomikas atveseļošana, atsevišķākas nozares atveseļošana vai kādas Eiropas Savienības prasības izpilde. Visi šie mērķi ir ļoti svarīgi un saistoši uzņēmējdarbībai. Katras, pat nelielas izmaiņas var ietekmēt uzņēmuma konkurētspēju, attīstības iespējas un darbības rezultātu – peļņu.

Bakalaura darba mērķis ir analizēt nodokļu ietekmi uz uzņēmuma SIA “Meža darbs” darbību un perspektīvām un piedāvāt iespējamus variantus problēmu risināšanai.

Lai realizētu uzstādīto mērķi, darbam izvirzīti šādi uzdevumi:

1. Teorētiski analizēt nodokļu sistēmu Latvijā, lai noskaidrotu vai uzņēmums aprēķina nodokļus saskaņā ar likumdošanu;
2. Analizēt nodokļu ietekmi uzņēmumā SIA “Meža darbs”;
3. Novērtēt uzņēmuma SIA “Meža darbs” nākotnes perspektīvas;
4. Izdarīt secinājumus un izteikt priekšlikumus.

Rakstot bakalaura darbu tika izmantota mācību literatūra, statistiskā informācija, publikācijas laikrakstos un internetā, pētīti likumi.

Pētniecības metodes: literatūras avotu atlase, normatīvo aktu izpēte, literatūras avotu teorētiskā un praktiskā analīze, datu apstrāde un interpretēšana, ekonomiskā un statistiskā analīze.

Darbs sastāv no ievada, trīs nodaļām, vienpadsmit apakšnodaļām, bibliogrāfijas, pielikumiem.

1. Latvijas nodokļu sistēmas teorētiskā bāze

Valstij efektīvas pārvaldības nodrošināšanā ir koordinējoša loma, cenšoties atrast līdzsvaru starp daudzām interesēm — ekonomiskajam, politiskajam, sociālajām, turklāt to dara, ņemot vērā ne tikai valsts iekšpolitisko situāciju, bet arī daudz plašāko globalizācijas procesu ietekmi uz konkrētajai sabiedrībai būtiskiem jautājumiem. [9]

Valstij visu laiku jāreaģē un jāatbild uz spiedienu, kas nāk no tirgus, no iedzīvotājiem un no globālās situācijas. Viens no valdības fiskālās politikas galvenajiem virzieniem ir skaidra, saprotama un prognozējama nodokļu politika. Šāda politika nodrošina gan stabilas uzņēmējdarbības vides izveidi mūsu valstī, gan arī prognozējamu nodokļu ieņēmumu plūsmas valsts budžetā. Stabila darbības vide un prognozējama nodokļu politika veicina uzņēmēju uzticību valstij, kas gala rezultātā nodrošina privātās iniciatīvas attīstību. Nodokļu politikas galvenais uzdevums ir nodrošināt tālāku valsts konkurētspēju, kā arī sekmēt tautsaimniecības attīstību un stabilu un sabalansētu pieaugumu.[10]

Latvijas nodokļu sistēmu regulē jumta likums “Par nodokļiem un nodevām”, kas pieņemts 1995. gada 2. februārī. Tas nosaka vispārējos nodokļu un nodevu sistēmas piemērošanas principus, kā arī:

1. Nodokļu un nodevu veidus;
2. Nodokļu un nodevu noteikšanas kārtību;
3. Nodokļu un nodevu maksātāju tiesības, pienākumus un atbildību;
4. Nodokļu maksātāju reģistrācijas kārtību;
5. Nodokļu un nodevas administrācijas tiesības, pienākumus un atbildību;
6. Nodokļu un nodevu iekasēšanu un piedziņu;
7. Atbildību par nodokļu likumu pārkāpšanu;
8. Nodokļu un nodevu jautājumos pieņemto lēmumu apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas kārtību.[3]

Nodokļu un nodevu sistēmu veido:

1. Valsts nodokļi, ar kuriem apliekamos objektus un kuru likmi nosaka Saeima;
2. Valsts nodevas, kuras tiek uzliktas saskaņā ar šo likumu, citiem likumiem un Ministru kabineta noteikumiem;
3. Pašvaldību nodevas, kuras tiek uzliktas saskaņā ar šo likumu un pašvaldības domes (padomes) izdotiem saistošiem noteikumiem. [3]

Par nodokļu sistēmas svarīgu sastāvdaļu var uzskatīt starptautiskās konvencijas par citu valstu rezidentu Latvijā gūto ienākumu un Latvijas rezidentu ārvalstīs gūto ienākumu nodokļu dubultās aplikšana novēršanu. [10]

Latvijā ir sekojoši valsts nodokļi (skatīt attēlu 1.1.):

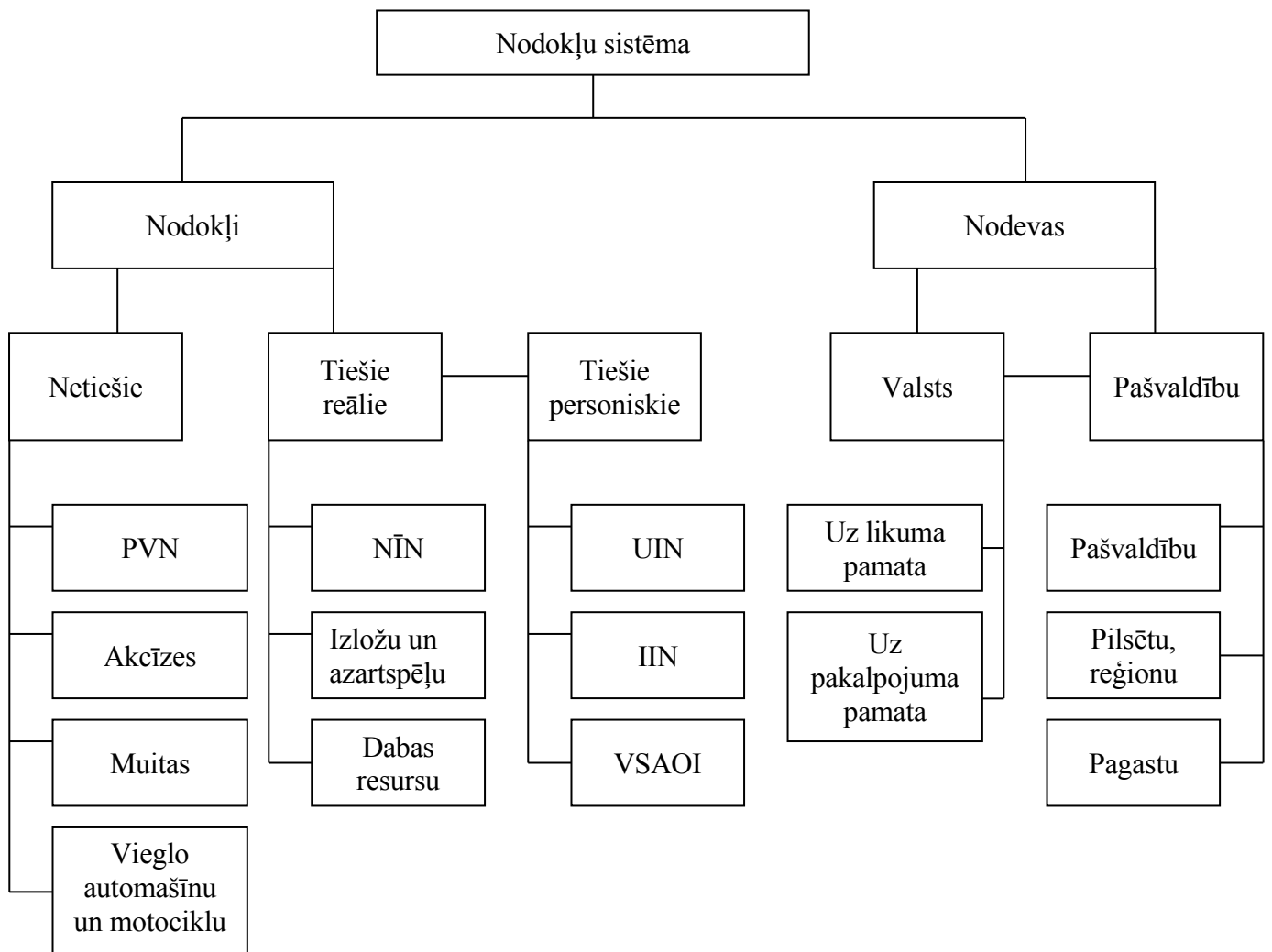
1. Uzņēmumu ienākuma nodoklis,
2. Iedzīvotāju ienākuma nodoklis,
3. Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas,
4. Nekustāmā īpašuma nodoklis,
5. Pievienotās vērtības nodoklis,
6. Akcīzes nodoklis,
7. Dabas resursu nodoklis,
8. Muitas nodoklis,
9. Izložu un azartspēļu nodoklis,
10. Vieglo automobiļu un motociklu nodoklis,
11. Elektroenerģijas nodoklis. [16]

Katram nodokļu veidam ir saistošs spēkā esošs likums, kas reglamentē visas darbības saistībā ar šo nodokli.

Valsts nodokļi tiek iemaksāti valsts budžetā vai arī pēc noteikta to sadalījuma — valsts budžetā un pašvaldību budžetos atbilstoši konkrētā nodokļa likumam.

Valsts nodevas tiek uzliktas saskaņā ar likumiem un Ministru kabineta noteikumiem, pašvaldību nodevas — ar pašvaldības domes izdotiem saistošiem noteikumiem. [3]

Nodokļu administrēšanu veic Valsts ieņēmumu dienests, atsevišķos gadījumos arī pašvaldības.[3]

Attēls 1.1. Latvijas Republikas nodokļu sistēma.

Nodokļus var iedalīt:

1. Tiešie nodokļi, kur apliekamais objekts pieder vai ir attiecināms uz pašu nodokļa maksātāju;
2. Netiešie nodokļi, kur apliekamais objekts ir preces vai pakalpojumi. Netiešā nodokļu īpatnība ir tā, ka šos nodokļus iekļauj preču vai pakalpojuma pārdošanas cenā.[16]

Tātad tiešie nodokļi atšķiras no netiešajiem pēc to iekasēšanas veida un pēc to ietekmes uz uzņēmuma finansiālā rezultāta. [16] Galvenā atšķirībā, pēc kuras varētu iedalīt ir nodokļi, kas peļņu samazina un nodokļi, kas peļņu neietekmē. Šī atšķirība ir būtiska finanšu plānošanā un vadīšanā. Dažādi nodokļi dažādi ietekmē uzņēmuma peļņu.

Latvijā pie tiešajiem nodokļiem var pieskaitīt:

1. Uzņēmuma ienākuma nodokli;
2. Iedzīvotāju ienākuma nodokli;
3. Sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas;
4. Nekustāmā īpašuma nodokli.

Pie netiešajiem nodokļiem var pieskaitīt:

1. Pievienotās vērtības nodokli;
2. Akcīzes nodokli;
3. Muitas nodokli. [16]

Šāds iedalījums tomēr ir nosacīts, jo dažiem nodokļiem ir abu veidu pazīmes.

Vispārējā gadījumā nodokļu maksātājs ir Latvijas Republikas vai ārvalstu fiziska vai juridiska persona, un uz līguma pamata izveidotas šādu personu grupas.[3] Konkrētā nodokļa objekts un maksātāju loks tiek noteikts katra konkrētā nodokļa likumā. Konkrēto nodokļu likumu izpratnē par nodokļu maksātājiem uzskatāmas ar pievienotās vērtības nodokli apliekamās personas un personas, to grupas vai grupu pārstāvji, kuras ietur vai kurām jāietur nodoklis no maksājumiem citām personām, to grupām vai grupu pārstāvjiem. [10]

Saskaņā ar likumu par “Par nodokļiem un nodevām” nodokļu maksātājus kvalificē:

1. Iekšzemes nodokļu maksātājos jeb rezidentos;
2. Ārvalstu nodokļu maksātājos jeb nerezidentos.

Ar nodokli apliekamais ienākums var būt:

1. Ienākumi;
2. Īpašums;
3. Patēriņš (pievienotās vērtības nodoklis, akcīze) [3]

Valsts nodevu maksā par pakalpojumiem, ko sniedz valsts budžeta iestādes, par valsts sniegto nodrošinājumu juridiskajiem pakalpojumiem un likumos paredzētajiem speciāliem mērķiem vai par Ministru kabineta noteikumos paredzētās speciālās atļaujas (licences) izsniegšanu u.c. [3]

Nodokļu likmes var būt *proporcionālas* jeb *nemainīgas*. Tas nozīmē, ir viena likme neatkarīgi no nodokļa bāzes lieluma. Piemēram, iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme ir 23%. Ar šo nodokļa likmi apliek ienākumu neatkarīgi no tā, cik tas ir liels. Tāpat ir ar uzņēmuma ienākuma nodokli un sociālās apdrošināšanas iemaksām. [10]

Var būt *progresīvās* likmes. Tas nozīmē, ka likme pieaug, palielinoties ar nodokli apliekamai bāzei. Piemēram, īpašuma nodokļi.

Eksistē arī *regresīvās* likmes. Tas nozīmē, ka palielinoties nodokļa bāzei, likme samazinās. Piemēram, likumā “Par uzņēmuma ienākuma nodokli” iestrādātais tonnāžas nodoklis. [10]

Samazinātā likme. Piemēram, pievienotās vērtības nodoklis ir 21%, bet dažām precēm ir piemērojama samazinātā likme: 10% un 0%. [5]

Var būt arī konkrēta likme nauda izteiksmē par vienu vai vairākām vienībām. Piemēram, akcīzes nodoklis, dabas resursu nodoklis.

Augstas nodokļu likmes nesekmē ekonomikas attīstību. Palielinot nodokļu likmes, nodokļu ieņēmumi pieaug līdz kādam lūzuma punktam, tālāk palielinot nodokļu likmes, ieņēmumi vairs nepalielinās. [10] Iemesli ir ražošanas samazināšanās un nelegālas darbības.

Nodokļu atvieglojumi ir noteikti katrā atsevišķā nodokļu likumā. Nodokļu atvieglojumi atsevišķām nozarēm vai uzņēmējdarbības veidiem neveicina uzņēmējdarbības attīstību kopumā, jo nesekmē godīgu konkurenci pēc taisnīguma principiem. Tāpat, ja samazināsies budžeta ieņēmumi no viena nodokļa, visdrīzāk, ka tas tiks kompensēts uz citu nodokļu rēķina.

1.1. Nodokļu piemērošana un grāmatvedība

Grāmatvedības uzskaitē atbilstoši likumdošanai ir kārtojama divos veidos – vienkāršā ieraksta sistēmā un divkāršā ieraksta sistēmā. Veicot uzskaiti pēc vienkāršā ieraksta sistēmas, ir jāuzskaita ieņēmumi un izdevumi pēc naudas plūsmas principa (skaidrā nauda un bezskaidrā nauda norēķinu kontā), vedot ieņēmumu un izdevumu žurnālu. Noslēdzot finanšu gadu, jāaizpilda iedzīvotāju ienākuma nodokļa deklarācija ar pielikumiem, kura līdz nākamā gada 1.aprīlim jāiesniedz Valsts ieņēmumu dienestā (VID).

Ja grāmatvedība tiek kārtota divkāršā ieraksta sistēmā, tad par katru finanšu gadu ir jāveido gada pārskats, kura galvenās sastāvdaļas ir šādas: bilance, peļņas vai zaudējumu aprēķins, kā arī tiek aprēķināts uzņēmuma ienākuma nodoklis. Gada pārskats VID un Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā (UR) ir jāiesniedz līdz nākamā gada 1.maijam. Divkāršā ieraksta uzskaites pamatā ir uzkrāšanas princips. Tas nozīmē, ka ieņēmumi un izdevumi tiek uzskaitīti arī tad, ja nauda par darījumu vēl nav saņemta vai izdota.

Atbilstoši pašreizējai likumdošanai grāmatvedības uzskaites sistēmas pielietošana ir cieši saistīta ar saimnieciskās darbības reģistrēšanas juridisko veidu.

Nodibinot SIA, grāmatvedība obligāti ir jākārtota divkāršā ieraksta sistēmā, šajā situācijā likumdevējs nav paredzējis izvēles iespējas. Šā uzņēmuma īpašniekam atbilstoši likumam "Par grāmatvedību" ir jāpieņem darbā grāmatvedis vai jānoslēdz līgums ar firmu, kas sniedz

grāmatvedības uzskaites pakalpojumus. Precīzāk – pats uzņēmējs SIA nedrīkst veikt grāmatvedības uzskaiti.

IK un ZS nav obligāti jākārto grāmatvedības uzskaitē pēc divkāršā ieraksta sistēmas, ja iepriekšējā pārskata gadā ieņēmumi no saimnieciskajiem darījumiem nepārsniedz 45 000 latu (perspektīvā likumdevējs sola šo skaitli ievērojami palielināt). Tas nozīmē, ka tad, ja ieņēmumi nesasniedz 45 000 latu, IK un ZS ir tiesības izvēlēties uzskaites ieraksta sistēmas veidu. ZS īpašniekam un IK likumdošana atļauj grāmatvedību kārtot pašam.

Ja fiziska persona veic saimniecisko darbību un nav reģistrējusi uzņēmumu, tad grāmatvedības uzskaiti veic pēc vienkāršā ieraksta sistēmas.

Grāmatvedības kārtošanas veida izvēles brīdis parasti ir uzņēmuma dibināšanas laikā, kad saimnieciskā darbība tiek reģistrēta VID.

Grāmatvedības uzskaites kārtošanas veids zināmā mērā ir saistīts ar aprēķināmo ienākuma nodokli. Ienākuma nodokļu sistēmā Latvijā ir divi nodokļi: iedzīvotāju ienākuma nodoklis (IIN) un uzņēmumu ienākuma nodoklis (UIN). Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme ir 23%, un šo nodokli pazīstam arī kā algas nodokli, jo ar to tiek aplikti darba algas ienākumi, strādājot uzņēmumā. Uzņēmumu ienākuma nodokļa likme ir 15%, un apliekamais objekts ir uzņēmuma gūtais ienākums. Nodoklis tiek aprēķināts uzņēmuma ienākuma nodokļa deklarācijā.

Kā redzams, atkarībā no uzņēmēja izvēlētā grāmatvedības kārtošanas sistēmas veida būtiski atšķiras arī nodokļu likmes. Uzņēmējam ir nopietni jāpārdomā, kuru ienākuma nodokli maksāt, jāizvēlas, par kura nodokļa maksātāju reģistrēties VID. Šajā situācijā ir jāņem vērā arī tas, ka divkāršā ieraksta grāmatvedības kārtošana ir ievērojami sarežģītāka par vienkāršā ieraksta grāmatvedību.

Individuālajam komersantam arī situācijā, kad ieņēmumi no saimnieciskās darbības iepriekšējā gada periodā pārsniedz 45 000 latu, ienākuma nodoklis ir jāaprēķina pēc 23% likmes. Tas nozīmē, ka IK kārto grāmatvedības uzskaiti atbilstoši divkāršajam ierakstam un veido uzņēmuma saīsinātu gada pārskatu. Apliekamo ienākumu nosaka atbilstoši UIN otrajai nodaļai (tas ir, aprēķinu veic atbilstoši likuma "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" 4. līdz 14.panta prasībām), bet nodokļa aprēķinu veic iedzīvotāju ienākuma nodokļa deklarācijā, piemērojot šā nodokļa likmi.

Ikvienam saimnieciskās darbības veicējam neatkarīgi no reģistrētā saimnieciskās darbības veida ir nopietni jāapsver iespēja kļūt par pievienotās vērtības nodokļa (PVN) maksātāju. Atbilstoši likumam "Par pievienotās vērtības nodokli" par nodokļa maksātāju obligāti ir jāreģistrējas, ja ar nodokli apliekamo darījumu (preču piegādes un pakalpojumu) sniegšana iepriekšējo 12 mēnešu laikā sasniedz 10 000 latu.

Pēc pastāvošās likumdošanas, dibinot uzņēmumu, ir izdevīgi reģistrēties par PVN maksātāju, ja:

1. Ieņēmumus veidos ar PVN apliekami darījumi;
2. Ir plānoti ieņēmumi, kuri 12 mēnešos pārsniegs 10 000 latu, tas ir, mēnesī aptuveni 830 latu;
3. Uzņēmuma klienti būs juridiskās personas - PVN maksātāji, kuriem ir nepieciešams priekšnodoklis;
4. Uzsākot saimniecisko darbību, ir plānotas lielas pamatlīdzekļu iegādes, kuras uzņēmumam varētu dot priekšnodokli.

Ja uzņēmuma klienti lielākoties būs fiziskas personas, kuras nav reģistrējušās kā PVN maksātāji, tad uzņēmums atbilstoši likumam var gaidīt šos 10 000 latu ieņēmumus un tikai pēc tam reģistrēties kā PVN maksātājs.

Uzņēmumam vai fiziskajai personai, kura veic saimniecisko darbību, kļūstot par PVN maksātāju, ir tiesības, izrakstot rēķinus par preču piegādi vai pakalpojumu sniegšanu, aprēķināt šo nodokli. Ja uzņēmums ir reģistrējies kā PVN maksātājs, tad par katru mēnesi ir jāpilda PVN deklarācija ar pielikumiem un līdz nākamā mēneša 15. datumam tā ir jāiesniedz VID. Šajā gadījumā uzņēmējam ir jāreģistrējas ar pastiprinātu finanšu institūciju interesi par uzņēmumu kā PVN maksātāju.

Pievienotās vērtības nodokļa aprēķināšanas metodikai par pamatu ir ņemta grāmatvedības uzskaitē pēc divkāršā ieraksta sistēmas. Veicot uzskaiti pēc vienkāršā ieraksta, būs jāveic papildu aprēķini, kuri nesakrītīs ar ierakstiem ieņēmumu un izdevumu žurnālā un tādējādi ievērojami sarežģīs PVN deklarācijas pareizu aizpildīšanu.

Zemnieku saimniecības, kuras ražo lauksaimniecības produkciju un nav reģistrētas kā PVN maksātājas, nododot pašu saražotu neapstrādātu lauksaimniecisku produkciju pārstrādes uzņēmumiem, kuri ir PVN maksātāji, saņem no tiem nodokļa kompensāciju 12% apmērā no piegādātās produkcijas naudas vērtības.

Saimnieciskās darbības veicēji ir saistīti ar valsts obligāto sociālo apdrošināšanu kā darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas.

Individuālā uzņēmuma īpašnieks ir darba ņēmējs savā uzņēmumā. Ja nav skaidri norādīts darba samaksas lielums, tad sociālie maksājumi (darbinieka un arī uzņēmumam) ir jāreģistrē no summas, kura nav mazāka par minimālo algu valstī. Faktiski tas nozīmē, ka individuālā uzņēmuma īpašnieks nevar būt pašnodarbināta persona.

Savukārt individuālais komersants ir pašnodarbināta persona, kas pati veic sociālo maksājumu aprēķināšanu un pārskaitīšanu.

Zemnieku saimniecības īpašnieks arī ir pašnodarbināta persona. Ja zemnieks ir sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju, tad viņš vairs nav obligāti sociāli apdrošināma persona un var izvēlēties - veikt vai neveikt valsts obligātos sociālos maksājumus.

Sabiedrības ar ierobežotu atbildību īpašniekam darba samaksu nosaka valde, un no tās tiek veikti sociālie maksājumi kā darba ņēmējam. Jāatzīmē, ka atlīdzību var arī nenoteikt un tad sociālie maksājumi nav jāveic. SIA īpašnieks arī nevar būt pašnodarbināta persona.

1.2. Nodokļu piemērošana un nodokļu ietekmes uz uzņēmumu ietekmējošie faktori

Lai veicinātu ienākumus valsts budžetā un samazinātu nodokļu slogu uz darbiniekiem, tika izstrādāti grozījumi vairākos nodokļu likumos. Galvenie likumi, kuri tika mainīti bija PVN un IIN. PVN likmi paaugstināja, lai palielinātos budžeta ieņēmumi, taču pēc autora domām ietekme ir gluži pretēja. Teorētiski ienākumiem vajadzētu palielināties, ja likumi grozījumos tiktu pieņemti ātrāk, kamēr nebija iestājusies ekonomiskā pārkaršana, un iekšzemes kopprodukts (IKP) turpināja pieaugt. Šādā situācijā arī pieprasījums pēc precēm un pakalpojumiem arī pieaugošs, un sliktākajā gadījumā tas tiktu nedaudz piebremzēts, taču joprojām ar pozitīvu zīmi. Savukārt tagad, kad grozījumi tik pieņemti jau ekonomiskajā lejupslīdē un pieprasījums jau tāpat bija turpat apstājies līdz nullei, situācija valstī tika iedragāta vēl trakāk, nekā tas jau bija. Rezultāts ir redzams statistikā, bankrotējuši uzņēmumi, neredzēts bezdarbs un krasa ieņēmumu samazināšanās.

Parlaments atbalstīja grozījumus pievienotās vērtības nodokļa (PVN) likumā - pamatlikmi palielinot no 18% līdz 21%, nodokļa samazināto (5%) likmi - līdz 10%. Vairākiem pakalpojumiem un precēm, kam līdz šim tika piemērota PVN samazinātā likme, turpmāk tiks piemērota nodokļa pamatlikme (viesu izmitināšanas pakalpojumiem viesnīcās, moteļos, viesu mājās u.c.; ūdens piegādei centralizētā ūdensapgādes sistēmā, kanalizācijas pakalpojumiem, sadzīves atkritumu savākšanas, pārvadāšanas un apglabāšanas pakalpojumiem; apbedīšanas pakalpojumiem; ieejas maksai sporta pasākumos un kinoizrādēs; frizieru pakalpojumiem; iedzīvotājiem sniegtajiem vienkāršotās renovācijas pakalpojumiem un remonta pakalpojumiem būvniecības jomā; kā arī dažādas malkas un koksnes kurināmā piegādēm iedzīvotājiem).

PVN pamatlikme Latvijā bija viena no viszemākajām ES, 19 valstīs tā ir augstāka. Tagad Latvijā PVN likme ir sestā-devītā augstākā ES.

Tāpat arī no 2009. gada iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) likme tika samazināta no 25% līdz 23%.

Latvijā pamatlikme (25%) bija viena no augstākajām ES. Vēl augstāka tā bija labklājības zemēs Dānijā (38,8%), Austrijā (38,3%) un vairākās citās. Uzmanība jāpievērš tendencei, ka arī Latvijas kaimiņzemes Lietuva (2006.gadā IIN likme bija 27%) un Igaunija (2006.gadā likme - 23%) to ik gadu pakāpeniski pazemina. Šogad Lietuvā IIN likme ir 24%, Igaunijā - 21%, līdz 2011. gadam likme tiks samazināta līdz 18%.

Savukārt salīdzinot ar progresīvā nodokļa likmēm, Latvija ar vienoto likmi (25%) atradās viszemāko likmju zonā. Tas nozīmē, ka no augstajiem ienākumiem, kā arī no minimālās algas strādājošie maksāja vienādu likmi, turpretī citās zemēs ievērojami vairāk maksā tie, kas nopelna vairāk. Visaugstākā kopējā likme 2006.gadā bija Dānijā (59%), Zviedrijā (56,6%) un Beļģijā (53,5%). Zemiem ienākumiem gandrīz visās ES valstīs noteikta robeža, no kuras nodoklis vispār maksājams.

Benzīnam akcīze pieauga par 18%, dīzeļdegvielai par 21%. Grozījumi paredz palielināt likmi svinu nesaturošam benzīnam no 228 latiem līdz 269 latiem par 1000 litriem. Akcīze dīzeļdegvielai un petrolejai pieauga no 193 latiem līdz 234 latiem par 1000 litriem. Par 33,3% palielināsies nodoklis vīnam un raudzētajiem dzērieniem - no 30 līdz 40 latiem par 100 litriem. Lielāks nodoklis bezalkoholiskajiem dzērieniem - par 100 litriem no diviem latiem līdz četriem latiem, kā arī divas reizes pieauga akcīzes nodokļa likme kafijai - no 50 līdz 100 latiem par 100 kilogramiem. Šīs izmaiņas stājās spēkā 2009. gada 1. februārī.

Grozījumus likumā par nodokļiem un nodevām paredz: no 2009.gada 1.janvāra VID ir tiesības piešķirt termiņa pagarinājumu ne tikai kārtējiem, bet arī nokavētajiem nodokļu maksājumiem, sadalot to atmaksu līdz pat vienam gadam. Iesniegums VID jāiesniedz mēneša laikā pēc nodokļu maksājuma maksāšanas termiņa iestāšanās. Likuma grozījumi arī paredz, ka nokavētos nodokļu maksājumus, kas izveidojušies 2008.gadā, var sadalīt līdz pat vienam gadam, iesniedzot iesniegumu VID līdz 2009. gada 1. februārim. Parāda nomaksas grafiks nodokļu maksātājam jāaskaņo ar nodokļu administrāciju.

Nodokļu izmaiņu ietekme uz iedzīvotājiem

Apskatu (attēls 1.2.) bruto algu diapazonu no 100-3000Ls, aprēķinot neto algu 2008. un 2009. gadā. Pieņemtu, ka darbinieks visu savu nopelnīto iztērē ar PVN 18% un 21% apliktās

precēs. No šī var izrēķināt par visu algu iegādāto preču vērtību, atskaitot pievienotās vērtības nodokli (attēlā kolonna "Preces vērtība"). Iegādātās preces vērtību salīdzinu ar bruto algu, izsakot procentos (attēlā kolonna "Algas efektivitāte"). Jo tuvāk algas efektivitāte atrodas 100 procentiem, jo lielāka algas daļa tiek iztērēta precēs, bet mazāka nodokļos.

	2008			2009				
DD soc. Nodoklis	9%			9%				
Neapliekamais minimums	Ls	80,00		Ls	90,00			
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	25%			23%				
PVN likme			18%			21%		
	Alga uz papīra	Alga uz rokas	Preces vērtība	Algas efektivitāte	Alga uz rokas2	Preces vērtība3	Algas efektivitāte4	Preces vērtības starpība
Ls	100,00	Ls 88,25	Ls 74,79	75%	Ls 90,77	Ls 75,02	75%	Ls 0,23
Ls	110,00	Ls 95,08	Ls 80,58	73%	Ls 97,78	Ls 80,81	73%	Ls 0,23
Ls	120,00	Ls 101,90	Ls 86,36	72%	Ls 104,78	Ls 86,60	72%	Ls 0,24
Ls	130,00	Ls 108,73	Ls 92,14	71%	Ls 111,79	Ls 92,39	71%	Ls 0,25
Ls	140,00	Ls 115,55	Ls 97,92	70%	Ls 118,80	Ls 98,18	70%	Ls 0,26
Ls	150,00	Ls 122,38	Ls 103,71	69%	Ls 125,81	Ls 103,98	69%	Ls 0,27
Ls	160,00	Ls 129,20	Ls 109,49	68%	Ls 132,81	Ls 109,76	69%	Ls 0,27
Ls	170,00	Ls 136,03	Ls 115,28	68%	Ls 139,82	Ls 115,55	68%	Ls 0,27
Ls	180,00	Ls 142,85	Ls 121,06	67%	Ls 146,83	Ls 121,35	67%	Ls 0,29
Ls	190,00	Ls 149,68	Ls 126,85	67%	Ls 153,83	Ls 127,13	67%	Ls 0,28
Ls	200,00	Ls 156,50	Ls 132,63	66%	Ls 160,84	Ls 132,93	66%	Ls 0,30
Ls	220,00	Ls 170,15	Ls 144,19	66%	Ls 174,85	Ls 144,50	66%	Ls 0,31
Ls	240,00	Ls 183,80	Ls 155,76	65%	Ls 188,87	Ls 156,09	65%	Ls 0,33
Ls	260,00	Ls 197,45	Ls 167,33	64%	Ls 202,88	Ls 167,67	64%	Ls 0,34
Ls	280,00	Ls 211,10	Ls 178,90	64%	Ls 216,90	Ls 179,26	64%	Ls 0,36
Ls	300,00	Ls 224,75	Ls 190,47	63%	Ls 230,91	Ls 190,83	64%	Ls 0,36
Ls	330,00	Ls 245,23	Ls 207,82	63%	Ls 251,93	Ls 208,21	63%	Ls 0,39
Ls	360,00	Ls 265,70	Ls 225,17	63%	Ls 272,95	Ls 225,58	63%	Ls 0,41
Ls	390,00	Ls 286,18	Ls 242,53	62%	Ls 293,97	Ls 242,95	62%	Ls 0,42
Ls	420,00	Ls 306,65	Ls 259,87	62%	Ls 314,99	Ls 260,32	62%	Ls 0,45
Ls	460,00	Ls 333,95	Ls 283,01	62%	Ls 343,02	Ls 283,49	62%	Ls 0,48
Ls	500,00	Ls 361,25	Ls 306,14	61%	Ls 371,05	Ls 306,65	61%	Ls 0,51
Ls	550,00	Ls 395,38	Ls 335,07	61%	Ls 406,09	Ls 335,61	61%	Ls 0,54
Ls	600,00	Ls 429,50	Ls 363,98	61%	Ls 441,12	Ls 364,56	61%	Ls 0,58
Ls	650,00	Ls 463,63	Ls 392,91	60%	Ls 476,16	Ls 393,52	61%	Ls 0,61
Ls	700,00	Ls 497,75	Ls 421,82	60%	Ls 511,19	Ls 422,47	60%	Ls 0,65
Ls	750,00	Ls 531,88	Ls 450,75	60%	Ls 546,23	Ls 451,43	60%	Ls 0,68
Ls	800,00	Ls 566,00	Ls 479,66	60%	Ls 581,26	Ls 480,38	60%	Ls 0,72
Ls	900,00	Ls 634,25	Ls 537,50	60%	Ls 651,33	Ls 538,29	60%	Ls 0,79
Ls	1 000,00	Ls 702,50	Ls 595,34	60%	Ls 721,40	Ls 596,20	60%	Ls 0,86
Ls	1 300,00	Ls 907,25	Ls 768,86	59%	Ls 931,61	Ls 769,93	59%	Ls 1,07
Ls	1 600,00	Ls 1 112,00	Ls 942,37	59%	Ls 1 141,82	Ls 943,65	59%	Ls 1,28
Ls	1 900,00	Ls 1 316,75	Ls 1 115,89	59%	Ls 1 352,03	Ls 1 117,38	59%	Ls 1,49
Ls	2 200,00	Ls 1 521,50	Ls 1 289,41	59%	Ls 1 562,24	Ls 1 291,11	59%	Ls 1,70
Ls	2 500,00	Ls 1 726,25	Ls 1 462,92	59%	Ls 1 772,45	Ls 1 464,83	59%	Ls 1,91
Ls	3 000,00	Ls 2 067,50	Ls 1 752,12	58%	Ls 2 122,80	Ls 1 754,38	58%	Ls 2,26

Attēls 1.2. Nodokļu izmaiņu ietekme uz iedzīvotāju ienākumiem un patēriņu

Pateicoties neapliekamā minimuma pieaugumam un IIN samazinājumam, uz rokas naudas būs vairāk. Algas efektivitāte (spēja pirkt preces) 2008. un 2009. gadā ir vienāda. Tas nozīmē, ka nodokļu reformas mērķis ir neizmainīt nodokļu slogu, bet gan pārvietot nodokli no algas uz

patēriņu. Nemainoties algai, 2009. gadā absolūtos skaitļos varēs iepirkt vairāk preču nekā 2008. gadā: mazo algu īpašnieki par 23 santīmiem, bet lielo algu īpašnieki par veseliem 26 sant. Algas efektivitāte (spēja pirkt preces) mazajām algām sasniedz 75%, kas, pieaugot algai, dilst līdz 58%. Tas norāda, ka Latvijā faktiski ir progresīva algas nodokļu sistēma.

Ja IIN tiek piemērots ienākumam, tad paaugstinātais PVN tiek piemērots tēriņiem, t.sk., agrāko gadu uzkrājumu tēriņiem. Bet par šo naudu mēs maksājam visus 25% IIN nevis jaunus 23%, tātad uzkrājumu tērētājiem ir slikti. Šajos aprēķinos nav ņemta vērā pazeminātā IIN likme, kas dubultojas, kā arī pazeminātās likmes atņemšana vairākiem pakalpojumiem. Tas norāda uz valdības vēlmi iekasēt ievērojami lielāku PVN par komunālajiem maksājumiem, ko lielākā vai mazākā mērā maksā visi pilsētnieki. Pēc IIN likmes un neapliekamā minimuma uzlabošanas, nemainoties algai, darbinieki uz rokas saņems vairāk. Attiecīgi ieguvēji ir visi, kas naudu uzkrāj vai iegulda uzņēmumu pamatlīdzekļos. Pie tiem ir pieskaitāmi lielo algu īpašnieki, >1000Ls.. IIN samazināšana un PVN paaugstināšana neizbēgami palielinās inflāciju. Ja līdz šim inflācijas izraisītais guvums nokļuva ražotāju, importētāju, starpnieku un tirgotāju kabatās, tad nu tagad sava kripatiņa atleks arī valstij. Vairums cilvēku, īpaši ar zemākiem ienākumiem, pievērš uzmanību tikai un vienīgi gala cenai, sīkāk nepētot precei piemēroto nodokļu struktūru. Tātad vai nu tirgus akceptē 3 procenta punktu cenas kāpumu, vai arī dažiem spekulantiem būs jāierobežo apetīte un jāsauglabā cenas līdzšinējā līmenī.

2. Nodokļu ietekmes analīze uzņēmumā SIA „Meža darbs”

2.1. Uzņēmuma darbības ārējo ietekmējošo faktoru analīze

Uzņēmuma galvenais darbības veids ir kravas automašīnu serviss, specializējoties tieši uz automašīnu virsbūvēm, aprīkojumiem un piekabēm (nevis dzinējiem vai ritošām daļām). Pēc savas būtības SIA „Meža darbs” ir pakalpojumu sniedzējs, bet tai pat laikā arī ražotājs, jo visbiežāk automašīnu virsbūves jeb aprīkojums tiek izgatavots uzņēmuma ražotnē, vienlaicīgi montējot to uz automašīnu šasijām vai to piekabēm.

Kas ir virsbūve kravas automašīnai? Tā nav tikai kabīne, kā tas sākumā varētu likties. Virsbūve ir viss tas aprīkojums (bez kabīnes), kas tiek uzlikts uz automašīnas šasijas. Kravas automašīnu ražotāji virsbūves neuzstāda, jo pielietojums tām var būt ļoti atšķirīgs. Pie potenciālajiem pircējiem tās nonāk ar plikām šasijām. Jaunais īpašnieks izlemj jaunā automašīna, kura tikko nonākusi no konveijera būs konteinervedējs, baļķvedējs, pašizgāzējs, betonvedējs vai, piemēram, sniega tīrītājs.

SIA „Meža darbs” ir tas, kurš pārvērs šīs automašīnas par jau konkrētu darbu veicējām. Ilgu laiku tie bija baļķvedēji. Automašīnām tiek uzstādītas statnes, borti, hidrauliskais iekrāvējs. Pēc tam līdz ar situāciju tirgū mainījās pieprasījums pēc specifiskās tehnikas. Kokmateriālu biznesam mazinoties, augs pieprasījums pēc būvniecības tehnikas. „Meža darbam” nācās ieguldīt visus savus resursus, lai paplašinātu savu ražošanas specifiku. Tagad bez baļķvedējiem automašīnas top arī par pašizgāzējiem, sniega tīrītājiem un betonvedējiem jeb “mikseriem”. Protams, tiek veikts arī nepieciešamais remonts, servisa pakalpojumi tieši šiem aprīkojumiem un virsbūvēm, jāpiezīmē, ka ne tikai tām, kuras ir izgatavotas „Meža darbā”, bet arī citur.

Uzņēmumam ir reģistrēta viena struktūrvienība “Ražotne”, kas atrodas Rīgas rajonā, stratēģiski svarīga ceļa malā, kurā notiek ražošanas process.

Nozare ar tik šauru specializāciju ir diezgan nepopulāra, jo tā skar ļoti specifisku transporta līdzekļu un tehnikas īpašniekus. “Meža darbam” līdzīgu uzņēmumu Latvijā nav daudz, tādēļ ļoti grūti ir nozari raksturot kopumā. Bieži vien grūtības sagādā atrast darbības veida nosaukumu katalogos un klasifikatoros. No otras puses labi, jo nav daudz konkurentu, bet tas nenozīmē, ka uzņēmums neseko savu produktu kvalitātei vai diktē cenas. Nopietni konkurenti nozarē ir un paliek Skandināvijas valstīs. Viņi arī diktē noteikumus kvalitātei un cenai, jo vienmēr paliek iespēja pakalpojumus un precis saņemt arī tur. SIA „Meža darbs” ir pirmais uzņēmums Latvijā, kurš

nepiesaistot ārzemju kapitālu, strādā ar tādiem materiāliem, izejvielām un tehnoloģijām kā to dara Skandināvijā, nodrošinot produktam augstu kvalitāti.

Vienmēr ir iespēja iegādāties kaut ko lētāk, varbūt ne tik kvalitatīvu, bet tomēr lētāk. To tirgū palīdz nodrošināt Baltkrievijas uzņēmumi. Tas neļauj atslābt pārējiem nozares uzņēmumiem un liek cīnīties par katru klientu un viņa pozitīvo attieksmi.

Iespējas

1. Investoru piesaiste, kas nodrošinātu uzņēmumu ar pasūtījumiem un palielinātu uzņēmuma apgrozāmos līdzekļus;
2. Papildus ilgtermiņa kredīta resursu piesaistīšana, lai norēķinātos ar īstermiņa kreditoriem un pabeigtu jaunā ražošanas ceha būvniecību;
3. Jaunu klientu un sadarbības partneru piesaiste, tai skaitā no ārvalstīm. Šim nolūkam pieņemot darbā profesionālu tirdzniecības speciālistu;
4. Paplašināt savu pakalpojumu klāstu piedāvājot aprīkot ne tikai meža un būvniecības tehniku;
5. Uzlabot uzņēmuma finanšu uzskaites sistēmu, tai skaitā krājumu uzskaites sistēmu, izstrādājot regulāras ikmēneša atskaites uzņēmuma vadībai un akcionāriem. Šim mērķim pieņemt darbā profesionālu finanšu speciālistu;

Draudi

1. Nespēja piesaistīt papildus finansējumu uzņēmuma apgrozāmo līdzekļu finansēšanai un ražotnes būvniecības pabeigšanai;
2. Realizācijas apjoma samazināšanās, kas saistīts ar pieprasījuma samazināšanos;
3. Saražotās produkcijas pārdošanas cenas samazinājums, ko var ietekmēt konkurences palielināšanās, samazinoties pasūtījumu skaitam;
4. Pašizmaksas pieaugums mainoties izejvielu, it īpaši metāla, iepirkuma cenā, kā arī palielinoties energoresursu cenām un darbaspēka izmaksām;
5. Mežizstrādes un būvniecības nozaru ilga stagnācija, kā rezultātā nebūs pieprasījums pēc „Meža darbs” pakalpojumiem;
6. Profesionālu ražošanas darbinieku aizplūšana, kas var būt saistīta ar labāku atalgojumi, vai labākiem darba apstākļiem;

Pēc analīzes datiem var secināt, ka, ja uzņēmums izmantos savas iespējas piesaistot jaunus investorus, ražošanas ceha pabeigšanai, kā arī piesaistot sadarbības partnerus no ārvalstīm, tad

Latvijas ekonomiskā krīze var tik ļoti arī neietekmēt. Tas saistīts ar to, ka ražošanas ēka būs pabeigta un atbildēs starptautiskiem standartiem, un varēs strādāt uz ārvalstu tirgu. Taču, ja netiks piesaistīti ārvalstu sadarbības partneri, tad būs jācenšas pārdot produkcija tepat Latvijā, kas varētu būt apgrūtināti, jo dotajā situācijā pieprasījums sarūk.

2.2. Tiešo nodokļu ietekmes analīze

Uzņēmumu ienākuma nodoklis

Jau pats nosaukums ļauj noprast, ka šis nodoklis piemērojams uzņēmuma ienākumiem. Kopā ar iedzīvotāju ienākuma nodokli, kuru maksā fiziskas personas tie veido vienotu nodokļu sistēmu.

Saistošs ir likums Par uzņēmumu ienākuma nodokli. Uzņēmumu ienākuma nodokļa (UIN) maksātāji ir:

1. Iekšzemes uzņēmumi, kas veic uzņēmējdarbību, sabiedriskās un reliģiskās organizācijas un no valsts budžeta vai pašvaldību budžetiem finansētas institūcijas, kuras gūst ienākumus no saimnieciskās darbības - rezidenti;
2. Ārvalstu uzņēmumi, uzņēmējdarbības, fiziskās personas un citas personas - nerezidenti;
3. Nerezidentu pastāvīgās pārstāvniecības. [6]

Attiecībā uz rezidentiem, ar nodokli tiek aplikti Latvijā un ārvalstīs gūtie ienākumi taksācijas perioda laikā. Nodokļa **likme ir 15%** no šiem ienākumiem. Attiecībā uz pastāvīgajām pārstāvniecībām ar nodokli apliekamais objekts ir taksācijas periodā Latvijā un ārvalstīs patstāvīgi gūtais apliekamais ienākums. Nodokļa likme ir 15% no šiem ienākumiem. [6]

Attiecībā uz nerezidentiem ar nodokli apliekamais objekts ir Latvijā gūtie ieņēmumi no uzņēmējdarbības vai ar to saistītām darbībām. Nodoklis tiek ieturēts no tādiem maksājumiem, kurus rezidenti un pastāvīgās pārstāvniecības izmaksā nerezidentiem, ja no šiem maksājumiem nav ieturēts iedzīvotāju ienākuma nodoklis.[6]

Tā kā apskatāmais uzņēmums “Meža darbs” ir rezidents likuma par “Nodokļiem un nodevām” izpratnē, ar uzņēmuma ienākuma nodokli apliekamais objekts ir taksācijas periodā Latvijā un ārvalstīs gūtie ienākumi.

Apliekamo ienākumu nosaka pārskata gada peļņas vai zaudējuma aprēķinā uzrādītā peļņa (vai zaudējumi) pirms nodokļiem, ko palielina par izdevumiem, kuri nav saistīti ar saimniecisko

darbību (tabula 2.1.). Savukārt, nosakot apliekamo ienākumu, ņem vērā visus ieņēmumus, neatkarīgi no to veidiem vai formas. [6]

Maksājamā nodokļa aprēķināšanas nolūkos tiek sastādīta Uzņēmuma ienākuma nodokļa taksācijas gada deklarācija, kurā tad arī tiek koriģēts lielums “peļņa (vai zaudējumi) pirms nodokļiem”:

2.1. tabula

UIN maksātāja apliekamais ienākums [20]

1. Taksācijas gada peļņa (zaudējumi) pirms nodokļa aprēķināšanas (4.pants)	01	96862
2. Sociālās infrastruktūras uzturēšanas zaudējumi (5.pants 2.d.)	02	X
3. Ar saimniecisko darbību nesaistītie izdevumi (4. un 5.pants)	03	1183
4. Apliekamais ienākums (zaudējumi) (1.r.+2.r.+3.r.), tai skaitā:	04	98045

Uzņēmumam apliekamais ienākums jāpalielina (zaudējumu samazina) par gada pārskatā uzrādītā pamatlīdzekļu nolietojuma (finanšu nolietojuma) un norakstīto nemateriālo ieguldījumu vērtību summu, kā arī soda naudām, līgumsodiem, 40 % no reprezentācijas izdevumiem izmantotās summas, uzkrājumiem, procentu maksājumiem. (tabula 2.2.) [6]

2.2. tabula

Apliekamā ienākuma (zaudējumu) palielināšana (samazināšana) [20]

5. Gada pārskatā norādītā pamatlīdzekļu nolietojuma un norakstīto nemateriālo ieguldījumu vērtību summa (6.panta 1.d. 1.p.), tai skaitā:	05	51300
5.1. nodokļu maksātāja (kurš reģistrēts un darbojas saskaņā ar Reģionālās attīstības likumu noteiktā īpaši atbalstāmajā teritorijā) gada pārskatā norādītā pamatlīdzekļu nolietojuma summa, kurus tas iegādājies laikposmā, kad teritorijai ir īpaši atbalstāmās teritorijas statuss, un kurus izmanto <u>uzņēmējdarbībā attiecīgajā teritorijā</u>	05.1	
5.2. nodokļu maksātāja gada pārskatā norādītā pamatlīdzekļu nolietojuma summa jaunām ražošanas tehnoloģiskajām iekārtām, kurām nodokļu maksātājs piemēro 13.panta 1. ² daļu	05.2	
6. Soda naudām, līgumsodiem un naudas sodiem izmantotā summa, kā arī nokavējuma naudas un citu soda sankciju summa (6.panta 1.d. 2.p.)	06	632

7. Neatlīdzinātās iztrūkuma un izlaupījuma summas (6.panta 1.d. 3.p.)	07	
8. Izmaksas nerezidentiem (6.panta 1.d. 4.p.) (summas norāda, ja nodokļu maksātājs no tām nav ieturējis nodokli saskaņā ar 3.panta 4.d. 2.–6.p. un 8.d.), tai skaitā:	08	
8.1. atlīdzība par vadības un konsultatīvajiem pakalpojumiem	08.1	
8.2. procentu maksājumi	08.2	
8.3. maksājumi par intelektuālo īpašumu	08.3	
8.4. atlīdzība par Latvijā esoša īpašuma izmantošanu	08.4	
8.5. maksājumi juridiskajām un fiziskajām personām, kuras atrodas, ir izveidotas vai nodibinātas Ministru kabineta noteiktajās zemu nodokļu un beznodokļu valstīs vai teritorijās	08.5	
9. 40 % no reprezentācijas izdevumiem izmantotās summas (6.panta 1.d. 5.p.)	09	
10. Nedrošiem parādiem paredzēto speciālo uzkrājumu palielinājuma summa (salīdzinājumā ar iepriekšējo taksācijas periodu), kas izveidota un atspoguļota grāmatvedībā (izņemot kredītiestādes), un bezcerīgo (zaudēto) parādu summa, kas tieši iekļauta izmaksās (6.panta 1.d. 6.p.)	10	318

15. Nodokļu maksātāja procentu maksājumu summa taksācijas periodā (6.panta 1.d. 11.p.), tai skaitā:	15	0
15.1. procentu maksājumu pārsnieguma summa pār pieļaujamo procentu maksājumu apmēru (6. ⁴ panta 1.d.) vai	15.1	
15.2. procentu maksājumu summa proporcionāli parādu saistību vidējā apjoma pārsniegumam pār četrkāršotu pašu kapitāla apjomu (6. ⁴ panta 2.d.)	15.2	
19. Rezervju un uzkrājumu veidošanai paredzēto līdzekļu apmērs (izņemot 7., 8. un 8. ¹ pantā minētos gadījumus), neskaitot 10.r. norādītos (6.p. 3.d.)	19	13680
38. Apliekamā ienākuma (zaudējumu) kopējā palielināšanas (samazināšanas) summa	38	65930

Kā redzams pēc uzņēmuma ienākuma nodokļa deklarācijas SIA “Meža darbs” ilgtermiņa nolietojuma summa ir Ls 51300, gada laikā samaksātās sodaudas Ls 632, bet reprezentācijas izdevumi nav bijuši.

Uzņēmums ir palielinājis apliekamo ienākumu arī par Ls 318 nedrošiem parādiem paredzēto uzkrājumu palielinājuma summa (salīdzinājumā ar iepriekšējo taksācijas periodu), kas izveidota un atspoguļota grāmatvedībā, un bezcerīgo (zaudēto) parādu summa, kas tieši iekļauta izmaksās. Šīs summas pamatotība ir redzama uzņēmuma grāmatvedības aplēsēs.

Rezervju un uzkrājumu veidošanai paredzēto līdzekļu apmērs (2.2. tabulas 19. rinda) Ls 13680 ir uzņēmuma uzkrājums paredzētajiem darbinieku atvaļinājumiem un ar tiem saistītās aprēķinātās darba devēja valsts obligātās sociālās iemaksas par taksācijas gadu, bet kuri tiks

piešķirti nākamajā gadā. Šis aprēķins pamatots ar aplēsēm un aprēķiniem saskaņā ar uzņēmuma apstiprinātu grāmatvedības metodiku.

Lai arī uzņēmuma ienākuma nodokļa deklarācijas 15. rindā ir nulle, tas nenozīmē, ka šādu nodokļu maksātāja procentu maksājumu taksācijas periodā nav bijis. Šīs summas pamatojums ir ļoti sarežģīts un garš aprēķins pēc diviem variantiem, kur sākumā aprēķina vidējo saistību apjomu, pareiznot to ar 1,2 piemēro Centrālās statistikas pārvaldes noteikto mēneša vidējo īstermiņa kredīta likmi kredītiestādēs, tad skatās vai uzņēmumā nav pārsniegts pieļaujamo procentu maksājumu apjoms. Ja nav, tad izdarām aprēķins pēc 2. metodes. *Pielikumā "UIN deklarācijas 15. rindas aprēķins pēc 2 metodēm"* redzams, ka uzņēmums savu pieļaujamo procentu maksājumu apjomu nav pārsniedzis aprēķinos pēc abām metodēm. Tomēr, ja aplikamais ienākums uzņēmumam jāpalielina aprēķinos pēc abām metodēm, tad to palielina par lielāko no aplikamā ienākuma.[12]

Uzņēmuma ienākuma nodokļa deklarācijā redzams, ka SIA "Meža darbs" savus 2008. gada ienākumus palielina par Ls 65930.

Nodokļu maksātājiem aplikamo ienākumu samazina par nodokļiem paredzēto nolietojumu summu, nekustāmā īpašuma nodokļa summu, zaudēto parādu summām (pie nosacījumu izpildes).

2.3. tabula

Aplikamā ienākuma (zaudējuma) samazināšana (palielināšana)[20]

39. Pamatlīdzekļu nolietojuma un norakstāmo nemateriālo ieguldījumu vērtības	39	19544
40. Nekustamā īpašuma nodokļa summa, kas nav iekļauta deklarācijas 1.r., bet attiecas uz taksācijas periodu (6.panta 4.d. 1.p.)	40	88
67. Aplikamā ienākuma (zaudējumu) kopējā samazināšanas (palielināšanas) summa	67	19632

Tā kā iepriekš uzņēmuma ienākumi tika palielināti par ilgtermiņa ieguldījumu nolietoto vērtību (finanšu vajadzībām) ienākumu samazina par uzņēmuma ienākuma nodokļa vajadzībām aprēķināto ilgtermiņa ieguldījumu nolietojumu. Šī nolietojuma aprēķināšanas kārtība ir noteikta likumā Par uzņēmuma ienākuma nodokli. Uzņēmums to ir atspoguļojis gada pārskata pielikumā, šī summa sakrīt ar deklarācijas 39. rindu un ir Ls 19544. Nekustamā īpašuma nodokļa summa – Ls 88. Ar uzkrājumiem citas manipulācijas nav veiktas.

Uzņēmuma aplikamo ienākumu par 2008. gadu samazina kopumā par Ls 19632.

Tālāk tiek noteikts uzņēmuma ar nodokli aplikamais ienākums: aplikamais ienākums (4. rinda) + aplikamā ienākuma samazinājums (38. rinda) – aplikamā ienākuma samazinājums (67.

rinda) un tas ir Ls 144343. Tālāk tiek dzēsti iepriekšējo gadu zaudējumi, ja tādi ir un aprēķināts uzņēmuma ienākuma nodoklis piemērojot likmi – 15%.

Aprēķinātais uzņēmuma ienākuma nodoklis 2008. gadā ir Ls 21651.

UIN dinamiku sākot ar 2005. skatīt tabulā 2.4.

Tabula 2.4.

UIN īpatsvars attiecībā pret neto apgrozījumu 2005.g. – 2008.g.

Gads	UIN (Ls)	Neto apgrozījums (Ls)	UIN īpatsvars no NA
2005	0	1435000	0%
2006	6095	1816000	0,33%
2007	17573	2274000	0,77%
2008	21651	1684000	1,29%

Analizējot rādītājus var secināt, ka uzņēmums attīstās, palielinot apgrozījumu, līdz ar to pieaug arī aprēķinātais uzņēmuma ienākuma nodoklis. 2005. gadā var redzēt, ka UIN ir 0Ls. Tas ir tāpēc, ka uzņēmums 2005. gadu noslēdza nevis ar peļņu, bet ar zaudējumiem. Savukārt 2008. gadā neto apgrozījums samazinās (iemesls ir ekonomiskā lejupslīde, kuras rezultātā pieprasījums samazinās), taču UIN īpatsvars attiecībā pret neto apgrozījumu turpina pieaugt. Galvenais iemesls tam ir pamatlīdzekļu nolietojums nodokļiem samazinājums, tāpēc apliekamais ienākums palielinās.

Lai arī UIN aprēķina gada beigās (sastādot UIN deklarāciju), vēlams to maksāt ir avansā pa ceturkšņiem, jo summa vairāku tūkstošu latu apmērā varētu būt apgrūtinoša vienreizējam maksājumam. Ja nu gadījumā ir sanācis, ka avansa maksājumi ir pārsnieguši gada beigās aprēķināto nodokli, tad to var pieprasīt atpakaļ no valsts, vai arī pārnest kā UIN avansu par nākamo gadu.

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis (IIN) ir otrs ienākumu nodokļa veids. Jebkura persona, kas gūst ienākumus mūsu valstī maksā vai nu uzņēmuma ienākuma nodokli vai arī iedzīvotāja ienākuma nodokli. Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli apliekamais objekts ir fizisko personu gūtie ienākumi. [4]

Regulē likums Par iedzīvotāju ienākuma nodokli. Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli apliek fiziskās personas gūtos ienākumus, un tas sastāv no:

1. Algas nodokļa, ko par darbinieka gūtajiem ienākumiem aprēķina un maksā darba devējs;
2. Patentmaksas, kas ir pašvaldību noteikts avansa maksājums par atsevišķu veidu saimnieciskās darbības veikšanu;
3. Nodokļa par ienākumiem no saimnieciskās darbības, ja tie nav uzņēmumu ienākuma nodokļa objekts, un nodokļa no citiem ienākuma avotiem. [4]

Tā kā uzņēmums “Meža darbs” ir juridiska persona un uzņēmuma ienākuma nodokļa maksātājs, iedzīvotāju ienākuma nodokli tas no saviem ienākumiem nemaksā. Taču uzņēmuma strādā fiziskas personas – darbinieki, kuri saņem darba algu. Kā minēts augstāk, algas nodokli, par darbinieka gūtajiem ienākumiem aprēķina un maksā darba devējs, tātad uzņēmums.

Algas nodoklis ir iedzīvotāju ienākuma nodokļa veids, ko aprēķina un maksā katrs uzņēmums, kas uz darba līguma pamata ir pieņēmis darbā darbiniekus.

Nodokļa objekts ir ne tikai ienākumi, kas gūti darba attiecību rezultātā. Uzņēmumam tik pat labi var būt darījumi ar citām fiziskām personām, kā rezultātā šīm personām tiek izmaksāta nauda vai citi labumi, kas ir iedzīvotāju ienākuma nodokļa objekts. Tie varētu būt, piemēram, ienākumi no nekustāmā vai kustāmā īpašuma iznomāšanas vai atsavināšanas (ir nianse, likumā atrunāts precīzi).

Šādi darījumi uzņēmumā “Meža darbs” ir bijuši. Tas redzams pēc atskaitēm, kas iesniegtas VID par izmaksāto ienākumu, aprēķināto un izmaksas vietā ieturēto (vai neieturēto) nodokli. Piemēram, samaksāta fiziskai personai par nekustāmā īpašuma iegādi, samaksāts fiziskai personai par transportlīdzekļa iegādi. Pēdējā gadījumā ienākums ir izmaksāts, bet nodoklis nav ieturēts, jo ienākums nav nodokļa objekts.

Ne visi izmaksātie ienākumi ir nodokļa objekts. Likumā paredzēta virkne ienākumu veidu, no kuriem iedzīvotāju ienākuma nodoklis netiek ieturēts. Piemēram, jau augstāk minētā nekustāmā manta, ja atlīdzības guvējs apliecina, ka šī manta ir viņa personīgais īpašums un nav saimnieciskās darbības rezultātā realizēta prece. Vēl uzņēmumā izmaksātās summas nav nodokļa objekts uzņēmuma dalībniekiem izmaksātās dividendes, uzturlīdzekļi (ieturēti no darbinieka, bet izmaksāti citai fiziskai personai) un summas, kas saņemtas uz tiesas sprieduma pamata, nāves gadījumā darba devēja piešķirtais bērnu pabalsts, kura vērtība nepārsniedz 150 latu, ienākums no privātajos pensiju fondos veikto iemaksu ieguldīšanas un citi.

Likums paredz, ka vienu un to pašu ienākumu nevar aplikt vienlaikus ar iedzīvotāju ienākuma nodokli un uzņēmuma ienākuma nodokli. Tas nozīmē, ka ja no ienākuma ir samaksāts uzņēmuma ienākuma nodoklis, to neapliek ar iedzīvotāju ienākuma nodokli un otrādi.

Lielāko daļu no iedzīvotāju ienākuma nodokļa uzņēmumā veido algas nodoklis. Pie ienākumiem, par kuriem ir jāmaksā algas nodoklis, atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem tiek pieskaitīta darba alga, prēmijas, vienreizēja un sistemātiska atlīdzība un citi ienākumi, ko darbinieks saņem uz pašreizējo vai iepriekšējo darba attiecību pamata

Ar likumu paredzēti **atvieglojumi** (2009. gadā):

1. Neapliekamais minimums 90 latu mēnesī;
2. Par apgādībā esošām personām 63 latu mēnesī par katru.

Nianses pensiju saņēmējiem, par invaliditāti un politiski represētām personām. Uzņēmumā “Meža darbs” nav šādu personu. Ja darbinieks nav nostrādājis pilnu kalendāro mēnesi, tad atvieglojumus piemēro attiecīgi par nostrādātajām kalendārajām dienām.

Jāpiebilst, ka tiesības uz nodokļa atvieglojumiem ir personām, kuras ir iesniegušas darba devējam algas nodokļu grāmatiņu. Atvieglojumus piemēro, pamatojoties uz ierakstiem algas nodokļu grāmatiņā. Katrai personai var būt tikai viena algas nodokļa grāmatiņa. Ja darbinieks algas nodokļa grāmatiņu nav iesniedzis, atvieglojumus viņam nepiemēro. [4]

Atvieglojumus nepiemēro arī par tām kalendārajām dienām, par kurām darbinieks kā darba kavējuma iemeslu uzrādījis “B” tipa darba nespējas lapu. Šajā gadījumā darbinieks saņem pabalstu no valsts budžeta.

Ar algas nodokli *neapliek* valsts sociālās apdrošināšanas maksājumus (arī iemaksas privātajos pensiju fondos), darbinieku labā veselības un dzīvības apdrošināšanas maksājumus (likumā apredzēti ierobežojumi). Tie ir attaisnotie izdevumi, par kuriem tiek samazināts apliekamais ienākums. [4]

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa procentu likme 23%. [4] Algas nodokļa maksātājam to jāmaksā no mēneša apliekamā ienākuma.

Algas nodoklis darba vietā tiek aprēķināts pēc šādas shēmas:

Aprēķināta darba alga (arī prēmija un piemaksas) – darba ņēmēja sociālās apdrošināšanas iemaksās (u.c. attaisnotie izdevumi) – neapliekamais minimums – par apgādībā esošām personām = ar algas nodokli apliekamai ienākums x 23% = aprēķinātais algas nodoklis.

Kas attiecās uz iedzīvotāju ienākuma nodokli, uzņēmumam saistoši vēl ir Ministru kabineta noteikumi Nr. 219 “Kārtība, kādā atlīdzināmi ar komandējumiem un darba braucieniem saistītie izdevumi”. Dienas nauda, kompensācijas un citi izdevumi, kas radušies brauciena laikā izmaksājamas darbiniekiem atbilstoši noteikumiem un tie netiek aplikti ar nodokļiem.

Algas nodokli darba devējs reizi mēnesī aprēķina, ietur darba vietā un samaksā, ieskaitot naudu Valsts kases norēķinu kontos. Par darbiniekiem izmaksātajām un atskaitītajām summām darba devējs iesniedz ikmēneša pārskatu Valsts ieņēmumu dienestā. Par kalendāro gadu darba devējs iesniedz rezumējošu paziņojumu par algas nodokli, ko izsniedz arī darbiniekam, izdarot attiecīgus ierakstus viņa algas nodokļu grāmatiņā.

IIN dinamiku skatīt tabulā 2.5.

Tabula 2.5.

IIN īpatsvars attiecībā pret bruto algu 2006.g. – 2008.g.

Gads	IIN (Ls)	Bruto alga (Ls)	IIN likme	Neapliekamais minimums (Ls)	Atviegl. par 1 apgādājamo (Ls)	IIN īpatsvars no bruto algas
2006	18667	101661	25%	32	22	18,36%
2007	21964	120413	25%	50	35	18,24%
2008	37396	205421	25%	80	56	18,20%

Analizējot 2.5. tabulā redzamos rādītājus var secināt, ka iedzīvotāju ienākuma nodokļa slogs attiecībā uz darbinieku algu mazinās. Lai arī mazinājums ir niecīgs, taču tas ir konstants. Kā redzam, nodokļa sloga mazinājums ir panākts nevis ar IIN likmes pazemināšanu, bet gan ar neapliekamā minimuma un atvieglojumu par apgādājamajiem palielināšanu. Tas nozīmē, ka IIN likme tiek aprēķināta no mazākas summas, un neto alga palielinās. Kā rezultātā darbinieks tiek labāk motivēts un var panākt augstāku darba efektivitāti.

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes samazinājums, varētu radīt arī pozitīvu sociāli ekonomisko efektu.

Samazinoties iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmei, samazinās nodokļu slogs uz nodarbinātību (darba samaksu). Kopējo nodokļu slogu nosaka, ņemot vērā darba devēju un darba ņēmēju veiktās sociālās apdrošināšanas iemaksas un iedzīvotāju ienākuma nodokļa nomaksu un attiecinot to pret izdevumiem nodarbinātībai (bruto alga plus darba devēju veiktās sociālās apdrošināšanas iemaksas).

Kopējais nodokļu slogs uz vienu nodarbināto, 2008. gadā bija 41,1%. Likmei samazinoties līdz 23% nodokļu slogs samazinās līdz 40,3 procentiem (skatīt tabulu 2.6.). Tas pozitīvi ietekmēs uzņēmējdarbības vidi un palielinās neto darba algu.

Tabula 2.6.

Nodokļu slogs uz nodarbinātību 2003.g. – 2009.g.

	Gads						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Nodokļu slogs uz vienu nodarbināto (%)	42,1	42,7	42,3	42,3	42,2	41,1	40,3

Latvijai nodokļu slogs uz nodarbinātību ir vidējs salīdzinājumā ar pārējām Eiropas Savienības jaunajām dalībvalstīm, bet zemāks nekā tas ir Eiropas Savienības vecajās dalībvalstīs. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes samazināšana uzlabos Latvijas komersantu konkurētspēju, jo nodokļu slogs uz nodarbinātību būs krietni zemāks nekā citās Eiropas Savienības dalībvalstīs

Nodokļu samazinājums daļēji var realizēties kā neto darba algas pieaugums (skatīt tabulu 2.7.) vai arī kā darba devēja izmaksu strādājošiem samazinājums, t.i., peļņas pieaugums.

Tabula 2.7.

Nodokļu slogs un algu izmaiņas 2003.g. – 2009.g.

Bruto alga (izmaiņas % pret iepriekšējo gadu)	Gads						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Pie nemainīgas iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes	11,0%	9,9%	16,5%	15,0%	12,0%	10,0%	9,0%
Pie pazeminātas iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes							7,0%
Algas līmenis % pie pazeminātas likmes attiecībā pret algu pie nemainīgas likmes							95,5%
Neto alga (izmaiņas % pret iepriekšējo gadu)							
Pie nemainīgas iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes	11,3%	8,7%	17,2%	15,2%	12,5%	10,6%	9,5%
Pie pazeminātas iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes							11,5%
Algas līmenis % pie							

pazeminātas likmes attiecībā pret algu pie nemainīgas likmes							105,3 %
--	--	--	--	--	--	--	---------

Tas, vai uzņēmēji samazinās savas izmaksas, vai palielinās neto darba algu, ir atkarīgs no vairākiem apstākļiem. Skaidrs, ka tiem, kas saņem minimālo mēnešalgu palielināsies neto darba alga. Pārējiem var samazināties bruto alga, nedaudz pieaugot neto algai (attiecībā pret situāciju kāda būtu bijusi, ja nodokli nemainītu).

Samazinoties nodokļu likmei, bruto algas (nodokļu bāzes) pieaugums dažādās tautsaimniecības nozarēs būs atšķirīgs un to ietekmēs galvenokārt nozares konkurētspēja no vienas puses un nodokļu administrēšanas uzlabojumi un arodbiedrību nostiprināšanās no otras puses.

Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas

Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas ir īpatnējs nodoklis ar to, ka tas jāmaksā gan darba devējam, gan darba ņēmējam, bet apdrošinātā persona, kas saņem labumu ir fiziskā persona- darba ņēmējs. Būtībā tas arī ir šīs apdrošināšanas solidaritātes princips, ka iemaksas veic vienas personas, bet izmanto citas personas, kurām saskaņā ar likumu iestājies apdrošināšanas gadījums. [8] Maksājumi ir obligāti, tādēļ tas traktējams kā *nodoklis*.

Pašreiz spēkā esošais likums Par valsts sociālo apdrošināšanu nosaka, ka sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekts ir visi algotā darbā gūtie ienākumi, no kuriem jāietur iedzīvotāju ienākuma nodoklis (neatskaitot atvieglojumus un attaisnotos izvedumus). Pašreizējā sociālo apdrošināšanas iemaksu likme ir 33,09% no darbinieka ienākumiem, no kuriem 24,09% maksā darba devējs un 9% - darbinieks – vispārējā gadījumā. Piemēram, atšķirīgas likmes ir personām, kas tiesīgas saņemt valsts pensiju un III grupas invalīdi. [8]

Darba devējs katru mēnesi aprēķina darba devēja obligāto iemaksu 24,09% apmērā no katra darbinieka aprēķinātās bruto darba algas, sasummē to par visiem darbiniekiem un iekļauj uzņēmuma izmaksās par attiecīgo mēnesi:

Aprēķinātie darbinieka bruto ieņēmumi x 24.09 % = uz izmaksām attiecināmā nodokļa summa

Sociālās apdrošināšanas iemaksas, ko aprēķina un maksā darba devējs ir darbaspēka izmaksas un tieši ietekmē uzņēmuma peļņu vai zaudējumus.

Darba ņēmēja obligāto iemaksu aprēķina reizinot nodokļa objektu (visi ienākumi, no kuriem jāietur IIN) ar likmi 9% un ietur pirms algas izmaksas. Uzņēmumā “Meža darbs” 2008. gadā tika nodarbināti divi pensijas vecuma darbinieki. Viņiem tiek piemērota iemaksu likme 27,59% no kuriem 20,09% maksā darba devējs un 7.5% darba ņēmējs. [11] Kā redzams, šī likme ir

zemāka nekā vispārējā gadījumā, jo pensionējušas personas nav pakļautas visiem apdrošināšanas veidiem. Var secināt, ka pensionāri uzņēmumam izmaksā lētāk.

Darba devējs summē darba devēja un darba ņēmēja obligātās iemaksas un iemaksā valsts speciālajā budžetā.

Bez tam darba devējs katru mēnesi sniedz ziņojumu Valsts ieņēmumu dienestam par darba devēja un darba ņēmēja aprēķinātām sociālām iemaksām.

VSAOI dinamiku skatīt tabulā 2.8.

Tabula 2.8.

VSAOI īpatsvars attiecībā pret neto apgrozījumu un pieaugums attiecībā pret iepriekšējo gadu. 2006.g. – 2008.g.

Gads	VSAOI DD+DN (Ls)	Neto apgrozījums (Ls)	Vid. darbinieku skaits	VSAOI īpatsvars no NA	VSAOI pieaug. no iepr. gada (Ls)
2006	33015	1816000	26	1,82%	17944
2007	39201	2274000	25	1,72%	6186
2008	68084	1684000	19	4,04%	28883

Analizējot tabulā 2.8. redzamos rādītājus var secināt, ka valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas ir strauji pieaugušas. Tas saistīts ar izmaiņām darba tirgū un straujo algu pieaugumu visā valstī. Uz to norāda darbinieku skaita samazināšanās uzņēmumā un VSAOI pieaugums, kurš 2008. gadā ir turpat dubultojies, salīdzinot ar iepriekšējo gadu.

Lai gan tiek apgalvots, ka Latvijā ir lēts darbaspēks, pievienojot citām izmaksām obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas (skatīt tabulu 2.9.), iznāk, ka darbaspēks vairs nemaz nav tik lēts.

Tabula 2.9.

Darba devēja sociālā nodokļa īpatsvars attiecībā pret izmaksām 2006.g. – 2008.g.

Gads	Bruto alga (Ls)	VSAOI DD (Ls)	Personāla izmaksas (Ls)	Materiālu izmaksas (Ls)	VSAOI DD īpatsvars no pers. izm.	VSAOI DD īpatsvars no mat. izm.
2006	101661	24490	128654	1445554	19,04%	1,69%
2007	120413	29007	155492	1948689	18,65%	1,49%
2008	205421	49486	195379	1384674	25,33%	3,57%

Tabulā 2.9. var redzēt, ka darba devēja sociālā nodokļa slogs ir nopietns. Ja attiecina VSAOI DD attiecina pret personāla izmaksām, tad iegūst 18% - 25%, kas vidēji ir viena piektā daļa no personāla izmaksām. Savukārt, ja šo nodokli salīdzina ar materiālu izmaksām, tad redzam, ka īpatsvars krītas līdz minimumam. Tas saistīts ar uzņēmuma nozari un veidu kā notiek saražotās produkcijas tirdzniecība. Materiālu izmaksās tiek skaitītas arī kravas automašīnas (1 kravas auto cena svārstās no 60000Ls līdz 80000Ls), jo SIA „Meža darbs” bieži vien vispirms iegādājas kravas auto (visbiežāk tiek izmantots līzings), tad aprīko ar nepieciešamo tehniku, un pārdod gatavu produktu (pilnībā aprīkota kravas automašīna, gatava darbam).

Nekustamā īpašuma nodoklis

Nekustamā īpašuma nodoklis (NĪN) ir tiešais nodoklis un īpašuma nodokļa veids, ko regulē likums Par nekustamā īpašuma nodokli. Ar nodokli apliek objektus, kas atrodas Latvijas teritorijā un kurus nevar pārvietot no vienas vietas uz otru, tos ārēji nebojājot, - zemi un ēkas (nekustamais īpašums). Nodokli maksā Latvijas vai ārvalstu fiziskās un juridiskās personas, kuru īpašumā ir nekustamais īpašums. [2]

Uzņēmumam “Meža darbs” piederošais īpašums – zeme un ēkas neietilps to īpašumu sarakstā, ko ar nodokli neapliek, tādēļ uzņēmums par saviem īpašumiem maksā nekustamā īpašuma nodokli.

Nekustamā īpašuma nodokļa likme ir 1% no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības. Kadastrālo vērtību uz fiksētu datumu nosaka Valsts Zemes dienests un dod informāciju pašvaldībām.[2]

Maksājamā nodokļa apmēru aprēķina pašvaldība un atsūta nodokļa rēķinu un maksāšanas termiņus. Taksācijas periods ir kalendārais gads. [2]

Tomēr šobrīd uzņēmums nekustamā īpašuma nodokli maksā tikai par savā īpašumā esošo zemi, bet par ēku nemaksā, jo SIA “Meža darbs” ir uzsācis vērienīgus ēkas rekonstrukcijas darbus, uz ko vietējā pašvaldībā ir saņēmis būvatļauju. Nekustamā īpašuma nodoklis par ēku, kurā norit būvdarbi, vai tiek rekonstruēta līdz nodošanai ekspluatācijā nodokli neaprēķina. Pēc ēkas nodošanas ekspluatācijā nodokli aprēķinās no ēkas jaunās vērtības.

Par zemi nekustamā īpašuma nodokli uzņēmums 100 % apmērā iemaksā Ķekavas pagasta padomes budžetā. 2008. gadā tie bija 110 LVL. Uzņēmums veica vienreizēju maksājumu, nedalot to pa ceturkšņiem. [21]

NĪN dinamiku skatīt tabulā 2.10.

NĪN dinamika 2006. – 2008. g.

Gads	Kadastrālā vērtība (Ls)	NĪN likme	Aprēķinātais NĪN (Ls)
2006	-	-	377
2007	41277	1,5%	88
2008	41277	1%	110

Pēc tabulas 2.10. datiem var redzēt, ka 2006. gadā NĪN ir krietni augstāks. Par iemeslu tam kalpo ēka, no kuras gada beigās izvēcās, jo tika iegādāta zeme. Kā arī NĪN aprēķināšanas kārtība, kas tika balstīta uz bilances datiem, nevis kadastrālo vērtību. Redzams, ka aprēķinātais NĪN 2007. gadā ir 88Ls, kas tika iegūts zemes sākotnējo kadastra vērtību (dati nav pieejami) reizinot ar NĪN likmi un pieskaitot 25%, kas ir maksimālais NĪN pieaugums 1 gada laikā. Tāpat arī tika aprēķināta 2008. gada NĪN summa, kad tika pieskaitīti 25% pie 2007. gada NĪN summas. Kadastrālā vērtība 2008. gadā nav mainījusies.

Var secināt, ka NĪN summas vairākus gadus turpinās pieaugt par 25%, līdz sasniegs 1% no kadastrālās vērtības. Izsakot šādu secinājumu netiek ņemts vērā fakts par iespējamajiem likuma grozījumiem, saistībā ar NĪN.

2.3. Netiešo nodokļu ietekmes analīze

Pievienotās vērtības nodoklis

Pievienotās vērtības nodoklis (PVN) ir galvenais netiešais nodoklis jeb patēriņa nodoklis, ko regulē likums “Par pievienotās vērtības nodokli”. [16]

Uzņēmums “Meža darbs” likuma noteiktā kārtībā ir reģistrējies Valsts ieņēmumu dienesta ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistrā un tam ir izsniegta apliekamās personas reģistrācijas apliecība. Tas nozīmē, ka uzņēmums ir pievienotās vērtības nodokļa maksātājs, un likuma izpratnē tas veic *saimniecisko darbību* (sistemātiska darbība par atlīdzību).

Uzņēmums savas saimnieciskās darbības ietvaros veic sekojošus darījumus, kuri tiek aplikti ar pievienotās vērtības nodokli:

1. Preču piegāde (arī pašpatēriņš);
2. Pakalpojumu sniegšana;
3. Preču eksports;
4. Preču iegāde un piegāde ES teritorijā. [21]

Preču piegādes un pakalpojumu sniegšanas darījumos uzņēmums nodokli piemēro atlīdzībai par šīm precēm vai pakalpojumiem jeb cenai, kurā ietilpst visi papildus maksājumi t.s. nodokļi. Cenā iekļaujамie nodokļi ir akcīzes nodoklis, dabas resursu nodoklis, muitas nodoklis. [14]

Uzņēmums netirgo ne akcīzes preces ne preces, kurām būtu piemērojams dabas resursu nodoklis arī muitas nodoklis. Tādēļ preču un pakalpojumu cena ir realizācijas vērtība (bez PVN), ņemot vērā, ka uzņēmums darbojas, lai gūtu peļņu.

Pievienotās vērtības nodoklis ir ļoti sarežģīts nodoklis, jo tā piemērošanā ir ļoti daudz dažādas nianse pa preču veidiem, atļaidēm, samazinātām likmēm, būtiska ir arī preču piegādes vieta un tā tālāk.. Darījumi mēdz būt ļoti komplicēti. Tādēļ uzņēmuma grāmatvežiem un citām atbildīgām personām likums “Par pievienotās vērtības nodokli” labi jāpārzina. Piemēram, ja šobrīd uzņēmumam nav importa vai trīsstūra darījumi, tie jebkurā brīdī var arī notikt, un uzņēmumam jābūt kompetentam, kā pareizi izpildīt likuma normas, lai to nepārkāptu.

Būtiski ir arī pareizi sastādīt pašu nodokļa rēķinu, jo arī šeit daudz kas izriet no nodokļa likuma un noteikumiem. Likumā ir noteikts, kādai informācijai nodokļu rēķinā jābūt ietvertai. Pretējā gadījumā šis rēķins nav izmantojams kā nodokļa rēķins priekšnodokļa atskaitīšanai. [14]

Preču piegādes vai pakalpojumu sniegšanas vieta ir svarīga, jo tas ir kritērijs, pēc kura nosaka piemērojamo pievienotās vērtības likmi. Vispārējā gadījumā tā ir juridiskā adrese vai uzņēmuma reģistrēta struktūrvienība. Kā jau augstāk tika minēts, uzņēmums “Meža darbs” ir reģistrēts Rīgā, tātad juridiskā adrese ir Rīga, bet darbība notiek Ķekavas pagastā, kur ir reģistrēta uzņēmuma struktūrvienība. Tātad pakalpojuma sniegšanas vieta ir Ķekavas pagastā. Tā ir arī uzņēmuma preču piegādes vieta, likuma izpratnē – iekšzeme.

Pievienotās vērtības nodokļa pamata likme ir **21%**. Samazinātā likme, ko piemēro atsevišķām preču un pakalpojumu kategorijām ir 10% un 0%. Likumā ir arī paredzēti ar pievienotās vērtības nodokli neapliekami darījumi. [5]

Tā kā uzņēmums ir reģistrēts kā pievienotās vērtības nodokļa maksātājs, tas piemēro saviem darījumiem 21 % PVN likmi vispārējā gadījumā.

Preču iegādei citā Eiropas Savienības dalībvalstī tiek piemērota pievienotās vērtības nodokļa likme 21% (tie varētu būt arī 10%, bet uzņēmums tādas preces neiepērk). Nodokli aprēķina un maksā Latvijas apliekamā persona, tātad “Meža darbs”, un uzrāda darījumu pievienotās vērtības nodokļa mēneša deklarācijā par attiecīgo atskaites periodu. Gala rezultātā šo nodokli tomēr uzņēmums nemaksā, jo saskaņā ar likumu “Par pievienotās vērtības nodokli” tiek piemērots nodokļa reversa aprēķins.

Uzņēmuma “Meža darbs” nav darījumu, kuriem piemērojama **pazeminātā likme 10%**.

Nodokļa **likmi 0%** apmērā uzņēmums likuma noteiktā kārtībā piemēro preču eksportam. [5] Piemēram, uzņēmumam 2008. gadā bija eksporta darījumi ar Baltkrieviju. Tas nozīmē, ka izrakstot rēķinu par precī un pakalpojumiem Baltkrievijas partnerim uzņēmums piemēro pievienotās vērtības nodokļa likmi 0% (atsauce uz likuma par PVN pantu). Attiecīgi šis darījums tiek atspoguļots pievienotās vērtības nodokļa mēneša deklarācijā par taksācijas periodu. Par pamatojumu eksporta darījumam kalpo eksporta deklarācija ar muitas zīmogiem. [14]

0% likme piemērojama arī preču piegādēm Eiropas Savienības teritorijā, ja preču saņēmējs ir citas dalībvalsts apliekama persona. [5] Arī tādi darījumi uzņēmuma ir bijuši. Piemēram, interesants darījums, kad jāizprot likuma nianse. Preci iegādājās Šveices uzņēmums (nav ES dalībvalsts), bet tas uzrādīja derīgu Holandē reģistrētu pievienotās vērtības nodokļa reģistrācijas numuru. Šajā gadījumā darījums notika, kā ar Holandē reģistrētu jeb Eiropas Savienības dalībvalsts apliekamu personu. Šis darījums tika atspoguļots pievienotās vērtības nodokļa mēneša deklarācijā par attiecīgo atskaites periodu kā darījums par preču piegādi Eiropas Savienībā. [21]

Importa darījumi uzņēmumā nav notikuši.

Uzņēmumam nav ar pievienotā vērtības nodokli *neapliekami darījumi*, taču ir liela varbūtība, ka tāds darījums varētu notikt nākotnē. Piemēram, uzņēmumam piederošās zemes vai lietota nekustamā īpašuma pārdošana. Tas būtu ar pievienotās vērtības nodokli neapliekams darījums, bet atspoguļojams pievienotās vērtības nodokļa mēneša deklarācijā par attiecīgo atskaites periodu.

Nodokļa piemērošanas īpašie noteikumi ir izņēmumi pievienotās vērtības nodokļa aprēķināšanas kārtībā. Tie attiecas piemēram, uz ar kokmateriālu piegādi saistītiem darījumiem. Uzņēmumam 2008. gadā un arī agrāk tādi ir bijuši. Pievienotās vērtības nodokli par kokmateriālu piegādi, ja kokmateriālu saņēmējs un piegādātājs ir apliekamas personas, maksā kokmateriālu saņēmējs.

Uzņēmums iegādājās zāģmateriālus un apaļkoka malku (garāku par 1 metru). Par precī un tās piegādi partneris (apliekama persona) izrakstīja Kokmateriālu transporta pavadzīmi rēķinu. Rēķinā uzrādīta piegādāto kokmateriālu vērtība un pievienotās vērtības nodoklis. Uzņēmums samaksā piegādātājam summu par kokmateriāliem, bet aprēķināto nodokli atskaita kā priekšnodokli. [14]

Par darījumiem ar kokmateriālu piegādi noteikumos paredzēti atsevišķu pielikumu pie PVN mēneša deklarācijas aizpildīšana un iesniegšana.

Budžetā maksājamo nodokli aprēķina kā starpību starp aprēķināto nodokli un priekšnodokļa summu. Uzņēmums (ar PVN apliekamā persona) aprēķina taksācija periodā veikto darījumu kopējo vērtību un aprēķina pievienotās vērtības nodokli par šiem darījumiem. Nodokli

maksā par taksācijas periodu, kad noticis darījums un izrakstīts nodokļa rēķins vai arī saņemts avanss saskaņā ar rēķinu. [5]

Maksājamā nodokļa summu samazina par priekšnodokļa summu. Atskaitīt priekšnodokli ir tiesības tikai ar pievienotās vērtības nodokli apliekamai personai, t.i., Valsts ieņēmumu dienestā reģistrētai personai.

Priekšnodoklis uzņēmumam ir pievienotās vērtības nodokļa summa, kas norādīta pievienotās vērtības nodokļa rēķinā par saņemtajām precēm un pakalpojumiem saimnieciskās darbības nodrošināšanai. Tāpat priekšnodoklī atskaita aprēķināto nodokļa summu par Eiropas Savienības teritorijā iegādātam precēm un pakalpojumiem savu apliekamo darījumu nodrošināšanai. (par ko iepriekš tika aprēķināts nodoklis precī ievadot – reverss) Tiesības uz priekšnodokli ir arī par samaksātiem avansiem saskaņā ar izrakstītiem rēķiniem.

Tiesības atskaitīt priekšnodokli nav par precēm un pakalpojumiem, kas nav izmantoti saimnieciskās darbības nodrošināšanai vai sniegušas ar nodokli neapliekamas personas. Neatskaita arī 40% no nodokļa par prezentācijas izdevumiem, bet tādu izdevumu uzņēmumam nav bijuši. [5]

Uzņēmumam kā apliekamai personai ir pienākums pārbaudīt darījuma partnerus, vai tie ir apliekamas personas, pretējā gadījumā priekšnodoklis nav atskaitāms.

Uzņēmums iesniedz Valsts ieņēmumu dienestam nodokļu deklarāciju ar nodokļa aprēķinu. Pēc deklarācijas redzams vai nodoklis iemaksājams valsts budžetā, vai atmaksājams no tā. Nodokļa pārmaksu var attiecināt uz pēctaksācijas periodu vai novirzīt uz citu nodokļu parādu dzēšanu.

PVN dinamiku skatīt tabula 2.11.

Tabula 2.11.

PVN pieaugums un īpatsvars attiecībā pret neto apgrozījumu 2006.g. 2008.g.

Gads	PVN (Ls)	Investīcijas (Ls)	Neto apgrozījums (Ls)	PVN īpatsvars no NA	PVN pieaugums no iepr. gada
2006	57948	124690	1816000	3,19%	83,41%
2007	15474	424705	2274000	0,68%	-73,30%
2008	57317	317853	1684000	3,40%	73,00%
2009 (plānotais)	30000	100000	1000000	3,00%	-47,66%

Analizējot tabulu 2.11. var secināt, ka 2007. gadā ir bijis straujš PVN kritums, kas saistīts ar lielu investīciju apjomu ieplūdumu 2007. gadā. Investīcijas tika ieguldītas jaunā ražošanas ceha

celtniecībā, tas nozīmē, ka lielāka daļa PVN summas tika atskaitīta kā priekšnodoklis. Tabulā redzams, ka tikpat cik liels bija kritums 2007. gadā, tikpat arī ir pieaugums 2008. gadā. Tas pats arī attiecās uz PVN īpatsvaru attiecībā pret neto apgrozījumu.

2009. gadā plānots neto apgrozījuma kritums, kas saistīts ar pieprasījuma samazināšanos, ekonomisko lejupslīdi, kā arī ar PVN likmes maiņu (skatīt tabulu 2.12.).

Tabula 2.12.

Cenas pieaugums, kas saistīts ar PVN likmes maiņu 2006.g. – 2009.g.

Produkts	Gads	PVN likme	Cena bez PVN (Ls)	Cena ar PVN (Ls)	Cenas ar PVN pieaugums no iepr. gada
Papildrāmis	2006	18%	1250	1475,00	-
Papildrāmis	2007	18%	1300	1534,00	3,85%
Papildrāmis	2008	18%	1350	1593,00	3,70%
Papildrāmis	2009	21%	1350	1633,50	2,48%
Metināšana 1h	2006	18%	17	20,06	-
Metināšana 1h	2007	18%	19	22,42	10,53%
Metināšana 1h	2008	18%	21	24,78	9,52%
Metināšana 1h	2009	21%	21	25,41	2,45%

Analizējot tabulā redzamos rādītājus var secināt, ka cena nemitīgi pieaug. 2007. gadā un 2008. gadā tas bija saistīts ar izmaksu pieaugumu. Padārdzinājās darbaspēka izmaksas, materiālu iepirkumu cenas, kā arī energoresursu cenas, taču pieprasījums līdz 2008. gada vidum praktiski nemainījās. Savukārt 2009. gadā cena bez PVN nav mainījies, taču cenas pieaugums joprojām saglabājas. Tas saistīts ar PVN likuma grozījumiem, kas stājās spēkā ar 2009. gada 1. janvāri un likme tika paaugstināta par 3% (no 18% līdz 21%). Lai arī uzņēmuma SIA „Meža darbs” izmaksas, kas saistītas ar materiālu iepirkumu un energoresursiem ir pieaugušas, cena bez PVN nav mainījies. Par iemeslu tam kalpo ļoti straujš pieprasījuma kritums un lai kaut nedaudz to saglabātu cena bez PVN tika atstāta nemainīga.

Muitas nodoklis

Muitas nodokli uzņēmums pēdējo reizi maksāja 2004. gada februāra mēnesī, ievēdot preces no Somijas un sastādot attiecīgu deklarāciju.

Sākot ar 2004. gada 1.maiju Latvijas Republikā muitas nodokļa piemērošanu regulē Eiropas Savienības normatīvie akti. Tāpēc muitas nodokli un tirdzniecības politikas pasākumus

piemēro tikai attiecībā pret precēm, kas tiek importētas no valstīm, kuras nav Eiropas Savienības dalībvalstis. Preces pārvietojot starp Eiropas Savienības dalībvalstīm, tām nepiemēro muitas nodokli un tirdzniecības politikas pasākumus, izņemot gadījumus, kad preces nav Eiropas Savienībā nomuitotas – nav izlaistas brīvam apgrozījumam. [16]

Tā kā uzņēmums kopš 2004. gada 1. maija preces no valstīm, kuras nav Eiropas Savienības dalībvalstis nav ievēdis, tas muitas nodokli nav maksājis. Ņemot vērā pašreizējo ekonomisko situāciju kopumā reģionā, nav izslēgts, ka drīzumā uzņēmums importēs preces no citām valstīm un būs jāmaksā ievēdmuita.

Samaksātais muitas nodoklis tiek iekļauts ievesto preču pašizmaksā, tas nozīmē, ka samaksātais nodoklis ietekmē uzņēmuma peļņu vai zaudējumus.

Automašīnu un motociklu nodoklis

Tā kā šī nodokļa maksātāji ir visas juridiskās un fiziskās personas, uz kuru vārda Latvijā tiek reģistrēti vieglie automobiļi vai motocikli arī uzņēmums “Meža darbs” tāds ir. Nodokli maksā par pirmo reizi Latvijā reģistrējamu vieglo automobili. 2008. gadā uzņēmums automašīnu un motociklu nodokli samaksājis par trīs automašīnām. [7]

Saskaņā ar šo likumu aprēķināto nodokli uzņēmums iemaksā valsts budžetā pirms attiecīgā vieglā automobiļa Ceļu satiksmes drošības direkcijā. To var izdarīt uz vietas Ceļu satiksmes drošības direkcijā. Viegļajiem automobiļiem nodokli aprēķina atkarībā no automobiļa vecuma (skaitot no pirmās reģistrācijas gada ārvalstīs) pēc likumā noteiktajām likmēm. Jaunam automobilim vislielākā likme. Likme samazinās, pieaugot automobiļa vecumam līdz 10 gadus vecam automobilim. Automobiļiem vecākiem par 10 gadiem likme atkal pieaug.

Papildus vēl noteiktas likmes par automobiļa dzinēja tilpumu. Šī papildus likme jāmaksā par automobiļiem, kuru dzinēja tilpums ir virs 3001 cm³. Uzņēmums “Meža darbs” automobiļus, par kuriem jāmaksā šī papildus likme un motociklus, nav iegādājies.

Pārsvarā gadījumos nodokli aprēķina un iekasē Ceļu satiksmes drošības direkcija automobiļa reģistrācijas laikā, ieskaitot naudu valsts budžetā.

Par automašīnām, kuras uzņēmums izmanto savā saimnieciskajā darbībā samaksātais automašīnu un motociklu nodoklis tiek iekļauts uzņēmuma izmaksās (skatīt tabulu 2.13.).

Tabula 2.13.

Samaksātais automašīnu un motociklu nodoklis 2005.g. – 2008.g.

Automobilis	2005	2006	2007	2008
-------------	------	------	------	------

Volvo XC90 (2005. gada, dzinēja tilpums: 2,4L)	250	-	-	-
Ford TORNEO (2004. gada, dzinēja tilpums: 1,8L)	-	150	-	-
Chrysler Voyager (2007. gada, dzinēja tilpums: 2,7L)	-	-	250	-
Kopā:	650Ls			

Analizējot tabulā redzamos radītājus var secināt, ka nodokļu slogs ir, taču tas ir niecīgs. Par 4 gadiem kopā ir samaksāti 650Ls, kas ietekmē naudas plūsmu, kā arī peļņu vai zaudējumus.

2.4. Nodevu ietekmes analīze

Valsts nodeva

Tāpat kā nodoklis ir obligāts maksājums valsts budžetā vai pašvaldību budžetā kā atlīdzība par nodrošinājumu, ko valsts institūcijas devušas uzņēmējdarbībai, vai par sniegtajiem pakalpojumiem, kā arī likumos paredzētiem speciāliem mērķiem (ceļu, ostu un sakaru sistēmu uzturēšanai un attīstībai, iedzīvotāju un dabas ekoloģiskajai aizsargāšanai, teritorijas labiekārtošanai un citiem mērķiem). [6]

Uzņēmējdarbības riska valsts nodeva

Populārā valsts nodeva uzņēmēju vidū.

Šo nodevu maksā katrs uzņēmums kā darba devējs par saviem darbiniekiem. Tas izriet no likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātspējas gadījumā" 6. panta ceturtās daļas. [15]

Ar noteikumiem par uzņēmējdarbības riska valsts nodevas apmēru un darbinieku prasījumu garantiju fondā ieskaitāmās nodevas daļu 2009. gadā ir noteikts, ka valsts nodevas apmērs pārskata mēnesī ir 0,25 latī, ko aprēķina par katru darbinieku, ar kuru nodibinātas darba tiesiskās attiecības. [15]

Tas nozīmē, ka uzņēmums pēc algu saraksta nosaka darbinieku skaitu, par kuru maksājama uzņēmējdarbības riska nodeva un sareizina to ar 0.25 latiem, tā iegūstot ikmēneša maksājamo summu.

Jo lielāks darbinieku skaits, jo lielāka maksājama summa. Valsts nodevu par pārskata mēnesi uzņēmums (darba devējs) iemaksā budžetā līdz nākamā mēneša piecpadsmitajam datumam. [15]

Aprēķināto valsts nodevu uzņēmums norāda likumā "Par valsts sociālo apdrošināšanu" noteiktajā ziņojumā par obligātajām iemaksām no darba ņēmēja darba ienākumiem. [15] Tas

nozīme, ka šī nodeva tiek parādīta ikmēneša atskaitē, darba algas ziņojums par VSAO, IIN un riska nodevu, kur pie katra darbinieka ir norādīta riska nodevas summa (0,25Ls). SIA „Meža darbs” šo atskaiti iesniedz elektroniski VID mājas lapā elektroniskās deklarēšanas sistēmā (EDS). Process ir salīdzinoši vienkāršs, jo atskaiti sagatavo grāmatvedības sistēma (Tildes Jumis), galvenais, lai nepieciešamā informācija ir ievadīta sistēmā korekti. Nodevas slogs ir minimāls un uzskaitē ir ļoti vienkārša.

Riska nodevas dinamiku skatīt tabula 2.14.

Tabula 2.14.

Riska nodevas dinamika un pieaugums 2006.g. – 2008.g.

Gads	Riska nodevas likme (Ls)	Vidējais darbinieku skaits	Vidējais maksājums (par gadu) (Ls)	Maksājuma pieaugums no iep. gada
2006	0,35	26	109,20	-
2007	0,25	25	75,00	-31,32%
2008	0,25	19	57,00	-24%

Analizējot tabulā redzamos rādītājus jāsecina, ka maksājamās nodevas kritums ir saistīts ar riska nodevas likmes samazinājumu 2007. gadā un darbinieku skaita samazinājumu. Uzņēmējdarbības valsts riska nodeva ietekmē naudas plūsmu un palielina uzņēmuma darbaspēka izmaksas.

Transporta līdzekļu ikgadējās nodevas

Nodevas maksā visas juridiskās un fiziskās personas, kam pieder viņu vārdā Latvijā reģistrēti transporta līdzekļi vai kurām tiek izsniegta tranzīta numura zīmes. [16]

Uzņēmumam “Meža darbs” pieder daudz transporta līdzekļu tai skaitā piekabes un puspiekabes. Valsts noteiktās transporta līdzekļa ikgadējo nodevu summas pēdējo gadu laikā ir strauji pieaugušas. Šo nodevu nomaksai uzņēmums ik gadus tērē palielas summām. Precīzi noteikt nav iespējams, jo uzņēmumā netiek vesta šāda atsevišķa uzskaitē.

Piemēram, uzņēmumam piederošā viena kravas automobiļa ikgadējā nodeva ir 255 lati, bet vienas piekabes ikgadējā nodeva ir aptuveni 200 lati.

Nodevu par katru Latvijā reģistrētu transportlīdzekli maksā reizi gadā. Pirms transportlīdzekļa valsts tehniskās apskates nodevai jābūt samaksātai pilnā apmērā. [16]

Uzņēmumam piederošie transportlīdzekļi ir gan tam piederošie pamatlīdzekļi (ilgtermiņa ieguldījumi), gan prece (apgrozāmie līdzekļi). Par pamatlīdzekļiem samaksātās nodevu summas tiek iekļautas izdevumos, bet par precēm – preču vērtībā.

Valsts nodevas tiek uzliktas saskaņā ar likumiem un Ministru kabineta noteikumiem, un šobrīd Latvijā ir noteikti 56 valsts nodevu veidi. [16]

2.5. Nodokļu ietekme uz uzņēmuma peļņu

Nodokļi ir viens no svarīgākajiem uzņēmuma izmaksu posteņiem un galvenā darbības mērķa, peļņas samazinošs faktors. Ir tikai dabīgi, ka uzņēmēji mēģina samazināt savu individuālo nodokļu slogu un minimizēt maksājamo nodokļu summu.

Arī uzņēmums “Meža darbs” mēģina samazināt un plānot izmaksas, tajā skaitā izmaksas, kas saistītas ar nodokļu maksājumiem. Nodokļu maksājumu plānošana ir viens no būtiskākajiem uzņēmuma finanšu vadības aspektiem. Nodokļu plānošanā būtiski ir pārzināt maksājumus nodokļus, to veidus un ietekmi uz peļņu vai zaudējumiem.

Lai gan visi nodokļi savā veidā ietekmē uzņēmuma darbību, tomēr atsevišķu nodokļu iespajds atšķiras. Vislielāko ietekmi uz izmaksām atstāj nodokļi, kas saistīti ar darbaspēka izmantošanu. Tie ir iedzīvotāju ienākuma nodoklis un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, šo nodokļu optimizācijas iespējas ir diezgan ierobežotas, jo praktiski nepastāv nekādas variēšanas iespējas ar nodokļa objektu vai darījuma aizstāšanu. Šie nodokļi cieši saistīti ar aprēķināto darba algu, un arī šī lieluma mainīšana vai samazināšana nav nemaz tik viegls process.

Tāpēc jau darbinieku pieņemot darbā uzņēmumam skaidri būtu jāapzinās, cik šis darbinieks viņam izmaksās, kā tas ietekmēs uzņēmuma pašizmaksu un cik pie attiecīgās darbinieku algas maksās gala produkts u.t.t. Darbinieku izmaksās noteikti ietilpst šis valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas, kas ietekmē uzņēmuma peļņu vai zaudējumus.

Tabulā 2.15. apskatīts, kā viena gada laikā no 2008. gada janvāra līdz 2008. gada decembrim mainījies uzņēmumā aprēķināto valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu apjoms, kā arī pētīta sakarība starp šo iemaksu apjomu un uzņēmuma ieņēmumiem.

2.15. tabula

VOSAI īpatsvars attiecībā pret neto apgrozījumu 01.01.2008 – 31.01.2008.

Laika perids	DD SAI	Neto apgrozījums	%
2008 I	2 069.43	183 476.95	1.13

2008 II	2 005.87	189 037.51	1.06
2008 III	2 140.17	118 177.38	1.81
2008 IV	2 806.01	158 789.73	1.77
2008 V	3 313.38	155 532.16	2.13
2008 VI	3 046.29	391 684.56	0.78
2008 VII	4 493.38	15 176	29.61
2008 VIII	4 665.07	173 569.12	2.69
2008 IX	4 711.12	139 068.96	3.39
2008 X	5 172.14	160 880.14	3.21
2008 XI	4 925.19	85 855.01	5.74
2008 XII	4 822.19	289 674.64	1.66

Analizējot rādītājus var secināt, ka uzņēmuma ieņēmumu krasi svārstās. To ietekmējusi kopējā ekonomiskā situācija valstī. Maksājamā nodokļa apjoms jeb izdevumi nav tik elastīgs un tik ātri nevar reaģēt līdzīgi ieņēmumiem un ekonomiskām svārstībām. Šis faktors apgrūtina valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu optimizāciju tuvākā nākotnē.

Tabulā 2.16. redzams, ka 2008. gadā uzņēmumu kopumā nodokļos samaksājis 110 593 latus. Kā jau iepriekš tika noskaidrots, ne visi samaksātie un aprēķinātie nodokļi veido uzņēmuma izdevumus. Samaksātās valsts sociālās iemaksas sastāv no divām daļām: no aprēķinātās, kuru aprēķinājis darba devēja un iekļāvis uzņēmuma izmaksās un no ieturētās, kuru aprēķinā un ietur no darbinieka algas.

2.16. tabula

Nodokļi un sociālās nodrošināšanas maksājumi uzņēmumā "Meža darbs" 2007. un 2008. gadā.

[21]

Nodokļa veids	Atlikums 31.12.2007	Aprēķināts 2008. gadā	Aprēķināta soda nauda	Samaksāts 2008. gadā	Atlikums 31.12.2008
	LVL	LVL	LVL	LVL	LVL
Pievienotās vērtības nodoklis	11044	15474	602	37900	-10780
Sociālās iemaksas	1900	68084	18	66972	3035
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	10	37396	12	37401	16
Nekustāmā īpašuma nodoklis	0	88	0	88	0
Riska nodeva	7	72	0	71	8
Uzņēmuma ienākuma nodoklis	5840	21651	0	12509	14982
Kopā	18801	142765	632	154941	7261

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis tiešā veidā neietekmē uzņēmuma izmaksas, jo tās ietur no darbinieka algas. Tomēr nosakot darbinieka algu katrs komersants saprot, ka darbinieku vairāk interesē alga pēc nodokļiem, un tādēļ ir spiests rēķināties arī ar nodokļiem, kuri viņa peļņu tieši

neietekmē. Jo mazāk darbiniekam atrēķina nodokļus, jo lielāku algu viņš saņem. Tādēļ komersants ir ieinteresēts darbiniekiem labvēlīgā nodokļu sistēmā.

Pievienotās vērtības nodoklis ir netiešais nodoklis un uzņēmuma peļņu neietekmē. Tas tiek aprēķināts iekasēts un pārskaitīts. Taču katru komersantu uztrauc šī nodokļa likmes palielināšana, jo tas ietekmē gala produkta realizācijas cenu. Savukārt cena ietekmē pieprasījumu un pieprasījums realizācijas apjomu.

2.6. Nodokļu stratēģija uzņēmumā ekonomiskās lejupslīdes apstākļos

Ekonomiskās lejupslīdes apstākļos uzņēmumi cenšas pārkārtot savu darbību, dažkārt ieslēdzot „izdzīvošanas režīmu”, kas ietver tādas pasākumus kā izmaksu samazināšana, atteikšanās no neefektīviem projektiem un komercdarbības virzieniem, kā arī komercdarbības efektivitātes uzlabošana. Šādiem pasākumiem būtu jāietver ne tikai ekonomisko procesu pārkārtošana uzņēmumā, bet arī nodokļu maksāšanas stratēģijas izvērtēšana, pirmkārt, protams, izvērtējot, vai komercsabiedrības maksājamās nodokļu summas ir optimālas, otrkārt, apsvērt komercdarbības restrukturizāciju no nodokļu viedokļa efektīvā veidā.

Naudas plūsmas uzlabošana

Finanšu krīzes apstākļos viens no svarīgākajiem komercdarbības nodrošināšanas faktoriem ir naudas resursu saglabāšana. Tātad, viens no nodokļu stratēģijas stūrakmeņiem būtu gādāt, lai uzņēmums (vai uzņēmumu grupa kopumā) nepārmaksātu nodokļus valsts budžetam un efektīvi atgūtu pārmaksātos nodokļus.

1. Nodokļu pārmākšu atgūšana.

Naudas plūsmas uzlabošanai pirmais solis būtu pārmaksāto nodokļu (īpaši - pievienotās vērtības nodokļa (PVN)) atprasīšana no budžeta. PVN pārmākšu atprasīšanas praksē ir daudz problēmu, tomēr, principā, ja nepastāv PVN likuma 12.panta 11. un 12.daļā noteiktie ierobežojošie faktori, tā piemēram:

- a) darījumu vērtība, kurai piemērojama 0% likme, pārsniedz pusi no kopējo darījumu vērtības;
- b) nav nodokļu un citu obligāto maksājumu parādu valsts budžetam;
- c) ar maksātāju saistītai personai nav PVN parāda,

VID atmaksā apliekamās personas pārmaksāto nodokļu summu 30 dienu laikā pēc pamatota pieprasījuma un darījumus apliecinošu dokumentu saņemšanas.

2. UIN avansa maksājumu samazināšana.

Ja pārmaksāto PVN var atprasīt ik mēnesi, tad pārmaksātā uzņēmumu ienākuma nodokļa atprasīšana notiek pēc taksācijas gada beigām, kas nedod tūlītējus ieguvumus. Tomēr, ja ir paredzama peļņas samazināšanās, ir svarīgi savlaicīgi plānot uzņēmumu ienākuma nodokļa avansa ikmēneša maksājumus, kuri ietekmē naudas plūsmu jau šobrīd.

Saskaņā ar likuma „Par uzņēmumu ienākuma nodokli” 23. pantu ikmēneša avansa maksājumi tiek aprēķināti kā 1/12 daļa no aprēķinātā nodokļa, kurš, nepiemērojot nodokļu atlaides, ir aprēķināts par taksācijas periodu pirms pirmstaksācijas perioda un ir koriģēts ar Centrālās statistikas pārvaldes noteikto pirmstaksācijas gada kopējo patēriņa cenu indeksu. Tātad, samazinoties peļņai, UIN avansa maksājumu kopsomma par taksācijas gadu visticamāk būs lielāka par deklarācijā aprēķināto nodokļa kopsommu, kas tiks aprēķināts par tekošo taksācijas periodu.

Likums „Par uzņēmumu ienākuma nodokli” (23. panta 1. daļa) paredz iespēju nodokļu maksātājam vērsties VID ar pamatotu iesniegumu samazināt avansa maksājuma apmēru, ja maksātāja neto apgrozījums ir būtiski samazinājies salīdzinājumā ar pirmstaksācijas periodu, kā arī prognozējama tā turpmāka samazināšanās, ja maksātājam ir būtiski mainījies darbības veids vai ieņēmumu/izdevumu struktūra. Šāda avansa maksājumu pārstrukturēšana ļauj gan precīzāk aplēst avansā maksājamo nodokli, gan arī uzlabot naudas plūsmu jau īstermiņā.

3. Nodokļu zaudējumu izmantošana.

Ja uzņēmumu grupas komercsabiedrības ir iesaistītas dažādos komercdarbību veidos, no kuriem kāds ir nesis zaudējumus, ir īstais laiks apsvērt, vai šādus zaudējumus nevar izmantot peļņu nesošā uzņēmuma nodokļu sloga samazināšanai, tādējādi samazinot grupas kopējo nodokļu slogu.

Zaudējumu pārvešanu uzņēmumu grupā regulē likuma 14. pants, saskaņā ar kuru ir noteiktas detalizētas prasības uzņēmumu grupai, lai varētu pārnest tikai taksācijas perioda nodokļu zaudējumus.

Turpretim, ja zaudējumi ir uzkrāti iepriekšējos gados, uzņēmums šādus zaudējumus var segt hronoloģiskā secībā no nākamo 8 gadu apliekamā ienākuma. Protams, ka ekonomiskās krīzes apstākļos, visticamāk, zaudējumus nesošajam uzņēmumam neradīsies peļņa. Taču, ja uzņēmumu grupā ir komercsabiedrības, kuras strādā ar peļņu, uzņēmumu grupu var pārstrukturēt, pārnesot pelnošo biznesu uzņēmumā, kurā ir uzkrāti nodokļu zaudējumi un pakāpeniski izmantojot šos zaudējumus. Viens no piemēriem varētu būt nekustamā īpašuma pārdošana (vai atsavināšana savādākā veidā) un vienlaicīgi atpakaļ nomas (Sale & Lea-seback) līguma noslēgšana. Pieņemsim, ka ir komercsabiedrība, kurai pieder nekustamais īpašums, kurš tiek izmantots gan savas pamatdarbības vajadzībām (ražošanai vai biroja vajadzībām), gan arī tiek iznomāts trešajām personām. Šādu nekustamo īpašumu var atsavināt un nodot tai grupas komercsabiedrībai, kurai ir

uzkrāti nodokļu zaudējumi. Šajā piemērā nekustamā īpašuma ieguvējs iznomās to gan grupas komercsabiedrībām, gan trešajām personām un no nopelnītajām nomas maksām segs uzkrātos nodokļu zaudējumus.

Efektīva restrukturizācija

Ekonomikas „treknajos gados” daudzas komercsabiedrības ir apaugušas ar dažādām investīcijām, kuras neilgā laikā solīja pasakainu peļņu (piemēram, nekustamie īpašumi), taču šobrīd rada zaudējumus.

Šobrīd šādi ieguldījumi uzņēmumiem rada nevajadzīgo finanšu slogu. Protams, no šādiem ieguldījumiem ir jāatbrīvojas, parasti tos pārdodot. Bet nekustamā īpašuma pārdošana no nodokļu viedokļa ir pietiekami „dārgs” process, kas ietver gan UIN piemērošanu, gan arī atskaitītā priekšnodokļa korekcijas un tā daļas atmaksāšanu budžetā (PVN likuma 10.p 4.d. 6.p.). Valsts budžetā atmaksājamais priekšnodoklis ir ieskaitāms nelaistāmā īpašuma cenā, un pircējam nav tiesību to atskaitīt kā priekšnodokli, tāpēc darījums tiek sadārdzināts.

Praksē aktīvu vai biznesa pārdošana nereti tiek veikta divos soļos:

1. Nodalot „nevajadzīgo” biznesu/aktīvu atsevišķā grupas komercsabiedrībā;
2. Pārdodot pircējam šīs komercsabiedrības daļas.

Ja otrais solis ir pašsaprotams, tad pirmais solis var tikt veikts pamatā trijos veidos:

1. Veicot uzņēmumu reorganizāciju, kurā sabiedrība (sadalāmā sabiedrība) nodod savu mantu citai sabiedrībai (-ām) sašķelšanas vai nodalīšanas ceļā (Komerclikuma 336. pants).
2. Veicot aktīva (piemēram, nekustamo īpašumu) mantisko ieguldījumu meitas uzņēmuma pamatkapitālā (Komerclikuma 153. pants)
3. Saimnieciskā darbības veida (piemēram, nekustamā īpašuma un ar to saistīto pasīvu) nodalīšana un apmaiņa pret iegūstošās sabiedrības kapitāla daļām (saskaņā ar UIN likuma 1.panta 14. daļa).

Katram no šiem strukturēšanas veidiem nodokļu ietekme ir atšķirīga un visā pilnībā nevar tikt apskatīta pilnībā. Tomēr gan PVN, gan UIN slogs katrā no šiem soļiem parasti būs mazāks nekā nekustamā īpašuma pārdošanas gadījumā. Tā, piemēram, uzņēmuma reorganizācijas gadījumā, kā arī saimnieciskās darbības veida nodošanas gadījumā par nekustamo īpašumu atskaitītais priekšnodoklis atsavinātājam nav jākorģē un šis pienākums tiek nodots nekustamā īpašuma ieguvējam, ar noteikumu, ka tas 30 dienu laikā tiek reģistrēts kā PVN maksātājs.

Transfertcenas (komercsabiedrību grupām)

Komercesabiedrību grupas savstarpējos darījumos ir jāpievērš pastiprināta uzmanība arī transfertcenām. Transfertcenās ir cenas, kuras ir piemērotas darījumos starp saistītiem uzņēmumiem, tām ir jāatbilst šādu darījuma tirgus vērtībai. Krīzes apstākļos nodokļu administrācija var censties nepieļaut peļņas aizplūšanu uz ārvalstīm, kas var rezultēties pastiprinātā maksājumu ārvalstu saistītajām personām pārbaudē. Papildus Latvijas normatīvie akti pieļauj veikt darījumu vērtības korekcijas arī darījumos starp iekšzemes saistītajiem darījumiem, ja tie veido grupu nodokļu zaudējumu pārnesšanas mērķiem (likuma 14. panta izpratnē). Latvijā nav paredzēts tā sauktā „corresponding adjustment” koncepcija jeb apliekamā ienākuma samazināšana gadījumā, ja nodokļu administrācija ir veikusi šī darījuma partnera apliekamā ienākuma palielināšanu, kas izriet no savstarpējā darījuma. Piemēram, ja viena Latvijas sabiedrība maksā otram saistītai sabiedrībai nomas maksu, kura pārsniedz tirgus vērtību, un nodokļu administrācija veic šim nomniekam uzrēķinu par nomas maksas starpību, kura pārsniedz tirgus vērtību, tad iznomātājam apliekamais ienākums netiks samazināts. Tādā veidā šī te starpība tiks aplikta ar nodokli divreiz.

Kas ir jāievēro attiecībā uz saistīto darījumu cenām? Tirgus cenas principa definīcija ir dota likuma „Par uzņēmumu ienākuma nodokli” 12. pantā, attiecīgās Latvijas noslēgto konvenciju par nodokļu dubultās uzlikšanas un nemaksāšanas novēršanu 9. pantā, kā arī MK noteikumu Nr.556 „Likuma „Par uzņēmumu ienākuma nodokli” piemērošanas noteikumu” 83.-93. punktā. Pamatā komercesabiedrībām ir jābūt spējīgām pamatot darījuma cenas atbilstību tirgus cenai, vai citiem vārdiem izsakoties - atbildēt uz jautājumu – „Kāda būtu darījuma cena, ja tas tiktu veikts starp neatkarīgiem uzņēmumiem? ”

Lai to pierādītu, starptautiskajā praksē ir ESAO (Ekonomiskās Sadarbības un Attīstības Organizācijas) izstrādātās vadlīnijas par transfertcenām daudznacionālajiem uzņēmumiem un nodokļu administrācijām, kuras ir atspoguļotas ar MK noteikumos. Darījuma tirgus cenas pamatošanai ir jāastāda transfertcenu dokumentācija, kura analizē svarīgākos transfertcenu veidošanās faktoros - nozari, grupas darbības principus, komercdarbības funkciju, risku un aktīvu sadali starp sabiedrībām, transfertcenu metodoloģiju un salīdzināmo datu atlasī.

Gatavība VID pārbaudei

Ir skaidrs, ka ekonomiskās krīzes apstākļos nodokļu administrācijas izrādīs pastiprinātu interesi par valsts budžeta izpildi, kā rezultātā nodokļu auditi var kļūt „agresīvāki”.

Atbilstoši likuma „Par nodokļiem un nodevām” 23. pantam nodokļu administrācijai ir tiesības nodokļu audita rezultātā veikt nodokļu aprēķina korekcijas, kā arī uzlikt soda naudas, triju gadu laikā pēc nodokļa maksāšanas termiņa iestāšanās. Ja iepriekšējos izaugsmes gados uzņēmumi varēja atļauties veltīt mazāk laika nodokļu jautājumu sakārtošanai, tad šobrīd tam ir pienācis īstais

laiks. Nodokļu audita gadījumā pirms dažiem gadiem pieļautās kļūdas var atspēlēties tieši šobrīd, izpaūžoties kā nodokļu uzrēķins un soda nauda par nodokļu likumu pārkāpumiem.

Lai sabiedrība būtu gatava VID pārbaudei, ir ieteicams:

1. Veikt komercsabiedrības nodokļu politikas izvērtēšanu. Sabiedrībai būtu jāizvērtē nodokļu politika, neatrisinātie nodokļu jautājumi un problēmas. To var risināt ar papildu attaisnojumu dokumentu sagatavošanu (piemēram, rakstveida līgumu sagatavošanu darījumos, kuros iepriekš to nebija), uzziņu saņemšana no VID par strīdīgiem nodokļu jautājumiem, neatrisinātu jautājumu skaidrošana ar VID.
2. Veikt nodokļu uzskaites pārbaudi. Šis solis ietver nodokļu aprēķināšanas precizitātes un attaisnojuma dokumentu kvalitātes pārbaudi.

Ieteicams sabiedrībām izvērtēt, vai nav pieļautas tipiskās kļūdas:

a) UIN gadījumā - ar saimniecisko darbību nesaistīto izdevumu atskaitīšana, trūkumi reprezentācijas izdevumu dokumentācijā sagatavošana, pamatlīdzekļu nepareiza uzskaitē nodokļu nolietojuma mērķiem u.c.

b) PVN gadījumā - nepareizas PVN likmes piemērošana, taksācijas perioda neievērošana, kā arī nepilnīgi noformēti PVN attaisnojuma dokumenti.

Komercsabiedrības nodokļu piemērošanas politikas un attaisnojumu dokumentu savlaicīga sarūpēšana ļautu izvairīties no nepatīkamiem pārsteigumiem, kas atklājas nodokļu auditu laikā.

Efektīva finansēšana

Kaut arī ekonomiskās krīzes apstākļos stratēģija ir vērsta uz „izdzīvošanu” un naudas uzkrāšanu, biznesa attīstības apturēšana pakļauj uzņēmumu stagnācijas riskam. Tāpēc arī šajos grūtajos laikos ir vērts padomāt par investīcijām perspektīvos ārvalstu tirgos. Un šeit neiztikt bez finansēšanas jautājuma, kas ietver arī nodokļu aspektu analīzi.

Kā zināms, finansēt var veicot ieguldījumus pamatkapitālā vai izsniedzot aizdevumu. Finansēšanas jautājumiem presē ir veltīts daudz uzmanības, apstāšos tikai pie viena interesanta nodokļu plānošanas aspekta - pastāvīgās pārstāvniecības izmantošana. Plānojot pārobežu darījumus, pastāvīgā pārstāvniecība var tikt izmantota ne tikai pamatdarbības veikšanai, bet arī investīciju mērķiem - kapitāla daļu turēšanai, finansēšanai u.c.

Piemēram, Latvijas uzņēmums, plānojot komercdarbību ārvalstī, kapitālsabiedrības izveides vietā var izvēlēties pastāvīgās pārstāvniecības formu. Kādas ir pastāvīgās pārstāvniecības priekšrocības? Pastāvīgās pārstāvniecības īpatnība ir tā, ka tā nav patstāvīgs uzņēmums, bet gan ir ārvalstu uzņēmuma sastāvdaļa. Tas nozīmē, ka iekšējās attiecības starp pārstāvniecību un ārvalstu

uzņēmumu, kaut gan ir jārisina pēc neatkarīgu uzņēmumu principa, tomēr ieturējuma nodokļi tām nav piemērojami.

Tā, piemēram, peļņas repatriācija no ārvalsts nebūs pakļauta ieturējuma nodoklim šajā valstī. Līdzīgi arī finansējot pastāvīgo pārstāvniecību ar aizdevumu, atšķirībā no attiecībām starp mātes un meitas uzņēmumu, attiecībās starp ārvalstu uzņēmumu un pastāvīgo pārstāvniecību, nav nepieciešams aizdevumu līgums un uz ārvalstu uzņēmumu attiecināmajiem procentiem nav piemērojams ieturējuma nodoklis.

Pēc autora domām uzņēmumā SIA „Meža darbs” būtu piemērojams princips ar naudas plūsmas uzlabošanu, jo nodokļu slogs ir diezgan pamatīgs un šis princips rāda iespējas problēmas risināšanā. Esošajā krīzes situācijā valstī uzņēmumiem ir jāizmanto visefektīvākās metodes izmaksu samazināšanā, un protams, ka ietaupījumu saistībā ar nodokļiem nav izņēmums.

2.7. Ekonomiskā krīze un PVN ietaupījumi

Visiem - gan privātajam uzņēmējam gan valsts iestādei viens no svarīgākajiem uzdevumiem pašreiz ir atrast veidus, kā samazināt savus izdevumus un ietaupīt.

Ja Latvijas PVN maksātājs ir samaksājis citas dalībvalsts PVN, ir iespējams šo nodokli pieprasīt un saņemt no attiecīgās Eiropas Savienības valsts. Tāda iespēja pastāv jau diezgan sen, valstu loks, no kurām Latvijas PVN maksātājs var pieprasīt nodokļa atmaksu, būtiski paplašinājās pēc Latvijas pievienošanās Eiropas Savienībai. Tātad ideja nav jauna, tomēr daudzi uzņēmumi - Latvijas PVN maksātāji šādu iespēju līdz šim nav izmantojuši. Tam ir vairāki iemesli, kurus ir iespējams novērst, veltot tam ne pārāk daudz laika. Minēšu svarīgākos darbus, kas būtu veicami, lai PVN atgūšanas process ārvalstīs uzņēmumam būtu sekmīgs.

Tiesiskais pamats

Iespēju PVN maksātājiem atgūt citā Eiropas Savienības dalībvalstī samaksāto PVN paredz astotā direktīva (79/1072/EEK). personām, kas nav reģistrētas Eiropas Savienībā - trīspadsmitā direktīva (86/560/EEK). Citu ES valstu, kā arī Norvēģijas un Šveices PVN maksātāji Latvijā nodokli var atgūt saskaņā ar Latvijas likumu „Par pievienotās vērtības nodokli” un 2004. gada 15. aprīļa MK noteikumiem Nr. 313 „Kārtība, kādā atmaksājams pievienotās vērtības nodoklis citu Eiropas Savienības dalībvalstu ar pievienotās vērtības nodokli apliekamajām personām un trešajās valstīs vai trešajās teritorijās reģistrētām ar pievienotās vērtības nodokli apliekamajām personām”. Tātad citu Eiropas Savienības valstu PVN maksātāji var iesniegt pieprasījumu un dokumentus Valsts ieņēmumu dienesta Lielo nodokļu maksātāju pārvaldē un pēc to izskatīšanas saņemt PVN

atmaksu Latvijā. Attiecīgi arī Latvijas PVN maksātājs ir tiesīgs atgūt citā ES dalībvalstī, Šveicē un Norvēģijā samaksāto PVN, pamatojoties uz iepriekšminētajām direktīvām un attiecīgo valstu noteiktajām procedūrām.

Mūsu PVN maksātājiem būtu jāņem vērā, ka par 2008. gadu vēl nekas nav nokavēts. Pēdējais termiņš pieprasījumu iesniegšanai kopumā par 2008. gadu ir 2009. gada 30. jūnijs, un līdz šim laikam uzņēmumi vēl var paspēt izskatīt visus rēķinus, noskaidrot, vai tie atbilst PVN tiesību aktiem, un veikt citas darbības, kas nepieciešamas sekmīgai PVN atgūšanai.

Saskaņā ar datiem, kas publicēti VID interneta mājas lapā www.vid.gov.lv. 2006. gada deviņos mēnešos VID ir saņēmis 378 iesniegumus no ārvalstu personām par PVN atmaksu par kopējo summu 1,4 miljoni latu, atmaksāti vairāk nekā 900 tūkstoši latu. VID rīcībā ir arī atsevišķu Eiropas Savienības dalībvalstu sniegtie dati par Latvijas PVN maksātājiem atmaksāto nodokli. Diemžēl šie dati nav publicēti.

Atmaksas pieprasījuma ierobežojumi

Uzņēmumiem, kuri ir reģistrējuši savu saimniecisko darbību kādā no dalībvalstīm (piemēram, filiāli) vai tajā veic PVN mērķiem reģistrējamu darbību (vai arī ir jau reģistrējušies kā PVN maksātāji), ir jāņem vērā, ka šajā dalībvalstī nodokļa atmaksu saskaņā ar direktīvu nevar pieprasīt. Šajā rakstā runāsim par tiem uzņēmumiem, uz kuriem šādi ierobežojumi neattiecas.

Priekšdarbi

Uzņēmumam vispirms būtu jānoskaidro, par kādiem pirkumiem citās ES dalībvalstīs PVN ir maksāts un vai par šiem izdevumiem attiecīgās dalībvalstīs PVN atmaksā. Ja konkrētā dalībvalsts par atsevišķiem izdevumiem ir ierobežojusi savu PVN maksātāju tiesības uz priekšnodokļa atskaitījumiem, arī citas dalībvalsts maksātājam PVN par šāda veida pirkumiem netiks atmaksāts. Atsevišķās valstīs (piemēram, Somijā, Francijā, Itālijā) ir pilnīgi vai daļēji ierobežotas PVN maksātāju tiesības atskaitīt kā priekšnodokli PVN, kas samaksāts par uzņēmuma vieglo automašīnu izdevumiem - remontu, degvielas iegādēm un tamlīdzīgiem izdevumiem.

Tipiskākie izdevumi, kas Latvijas uzņēmumiem varētu rasties ārvalstīs, ir dažādas komandējuma izmaksas - viesnīcu, taksometra izmaksas, kā arī apmācības un dažādu izstāžu izdevumi. Gandrīz visas ES dalībvalstīs (ar nelieliem izņēmumiem) par šiem izdevumiem nodokli atmaksā. Protams, Latvijas uzņēmumiem var būt arī citāda veida izdevumi, par kuriem tie ir samaksājuši PVN. Piemēram, Latvijas PVN maksātājs ir saņēmis iekārtu remonta pakalpojumus no citas ES dalībvalsts PVN maksātāja un sniegtie pakalpojumi ir aplikti ar šīs dalībvalsts nodokli. Ja saņemtie pakalpojumi ir saistīti ar Latvijas PVN maksātāja saimniecisko darbību un ir izmantoti ar nodokli apliekamu darījumu nodrošināšanai, Latvijas uzņēmumam ir tiesības iesniegt citā dalībvalstī samaksātā PVN atmaksas pieprasījumu un to saņemt.

Lai iesniegtu nodokļa atmaksas pieprasījumu citā dalībvalstī, ir jābūt informētam par lietas praktisko pusi - kādā formātā jāiesniedz iesniegums, kādos termiņos, kādi dokumenti ir jāpievieno un kur jānosūta. Diemžēl nepieciešamo informāciju nevar iegūt mūsu Finanšu ministrijā vai Valsts ieņēmumu dienestā, to var sniegt konsultanti. Cita iespēja ir meklēt vajadzīgo informāciju internetā. Ja uzņēmumā kāds no darbiniekiem saprot angļu valodu, diezgan detalizētu informāciju un iesnieguma veidlapu formas var sameklēt citu ES dalībvalstu attiecīgo ministriju vai nodokļu kontroles iestāžu interneta lapās. Turpat var atrast arī adreses, uz kurām jānosūta atmaksas iesnieguma oriģināls un citi attiecīgās valsts pieprasītie dokumenti (rēķinu oriģināli, apliecinājumi par PVN reģistrāciju u.c.).

Iekšējās procedūras

Lielākā problēma atmaksas pieprasījuma sagatavošanai ir nevis pieprasījuma procedūra, bet gan laika trūkums un nepilnīgi noformēti attaisnojuma dokumenti (rēķini). Lai uzņēmumā novērstu pēdējo barjeru, pietiek ar nelieliem priekšdarbiem, ko var veikt uzņēmuma grāmatvedības darbinieki, izveidojot un ieviešot procedūras, kas nodrošina to, ka pārējie uzņēmuma darbinieki iesniedz pilnīgi noformētus dokumentus.

Problēmas parasti nesagādā tie rēķini, kurus jau sākumā saņem un apstrādā grāmatvedības darbinieki, jo tie parasti ir par lielākiem darījumiem. Ja tie nav precīzi noformēti, vienmēr pastāv iespēja sazināties ar piegādātājiem un palūgt rēķinu precizējumus.

Galvassāpes sagādā daudzie un apjoma ziņā nelieli rēķini, piemēram, viesnīcu izdevumi, jo tos parasti saņem un apmaksā paši komandētie darbinieki. Viens no risinājuma veidiem varētu būt sekojošs. Visiem darbiniekiem, kuri dodas ārvalstu komandējumos (uz ES dalībvalstīm, Norvēģiju un Šveici) un ārvalstīs veic maksājumus par saņemtajiem pakalpojumiem vai pirkumiem, kuros tiek iekasēts PVN, tiek noteikta prasība pēc komandējuma iesniegt pilnīgi noformētus rēķinus. Tas nozīmē, ka rēķiniem jābūt izsniegtiem uz Latvijas uzņēmuma vārda un uzrādot tā PVN maksātāja numuru. Ja katram darbiniekam, kas dodas ārvalstu komandējumos, tiek izsniegts paraugs, kurā ir viņa uzņēmuma nosaukums, adrese un PVN numurs, kā arī norādīts, ka rēķinu izsniedzošajam ārvalstu uzņēmumam uz rēķina ir jānorāda tā pati informācija par savu uzņēmumu, nevajadzētu rasties problēmām.

Gaidāmās izmaiņas PVN atgūšanas procedūrā

Eiropas Savienības Padome ir pieņēmusi jaunu direktīvu, ar kuru visās dalībvalstīs tiks mainīta PVN atmaksas kārtība citu valstu PVN maksātājiem. Jaunā kārtība būs piemērojama pēc 2009. gada 31. decembra iesniegtajiem PVN atmaksas pieprasījumiem. Atmaksas pieprasījumi elektroniski būs jāiesniedz savas valsts nodokļu administrācijai, kura atmaksas pieprasījumu, kas sastādīts un iesniegts atbilstoši prasībām, pārsūtīs tās valsts nodokļu administrācijai, no kuras

uzņēmums nodokļa atmaksu pieprasīs. Atmaksas valsts izskatīs iesniegumu un dokumentus un pieņems lēmumu par atmaksu, pieprasīs papildu informāciju vai pieņems lēmumu par atteikumu nodokli atmaksāt.

Pašreiz vēl ir grūti spriest par to, vai jaunā kārtība atvieglos un vienkāršos nodokļa maksātājiem atmaksas procesu. Tomēr pašreiz jau ir skaidrs, ka nodokļa maksātājam ir daudz vienkāršāk atmaksas procedūru virzīt caur savu nodokļu administrāciju un izmantot to kā starpnieku (it īpaši gadījumā, ja atmaksa ir pieprasāma no vairākām valstīm), nekā sadarboties ar citu valstu nodokļu kontroles iestādēm. Otrs ieguvums maksātājiem ir iespēja saņemt procentus par nokavētiem nodokļa atmaksas termiņiem, kas daudzās Eiropas Savienības dalībvalstīs pašreiz netiek praktizēts.

3. Uzņēmuma nākotnes perspektīvas

Lai rastu priekšstatu par uzņēmuma SIA „Meža darbs” nākotnes perspektīvām, tika veikta analīze. Tika noskaidrotas uzņēmuma stiprās puses un iespējas, pēc kurām var izdarīt tālākos secinājumus.

Stiprās puses

1. Uzņēmums darbojas specifiskā nišā, kur nav daudz konkurentu un uzsākt darbību šajā nozarē nav tik vienkārši;
2. Meža darbam ir liela pieredze šajā nozarē, jo uzņēmums strādā jau vairāk kā astoņus gadus, kas Latvijas mērogam ir salīdzinoši liels vecums;
3. Uzņēmumam ir kvalificēti speciālisti ar lielu darba pieredzi, kas garantē uzņēmuma produkcijas kvalitāti;
4. Uzņēmuma īpašnieks un vadītājs perfekti orientējas uzņēmuma ražošanas procesos, kas palīdz efektīvi un kvalitatīvi organizēt ražošanas procesus un plānot uzņēmuma darbību kopumā;
5. Uzņēmumam ir noslēgti ilgtermiņa sadarbības līgumi par tekošiem remontiem un apkopēm ar vairākām kompānijām;
6. SIA „Meža darbs” ir uzbūvējis jaudīgu ražošanas cehu, kur vienlaicīgi var aprīkot līdz 11 kravas automašīnām. Šāds cehs ir viens no lielākajiem Latvijā un Baltijā. Pateicoties šim ceham uzņēmums ir radījis sev iespējas palielināt ražošanas apjomu pieckārtīgi;

Iespējas

1. Investoru piesaiste, kas nodrošinātu uzņēmumu ar pasūtījumiem un palielinātu uzņēmuma apgrozāmos līdzekļus;
2. Papildus ilgtermiņa kredīta resursu piesaistīšana, lai norēķinātos ar īstermiņa kreditoriem un pabeigtu jaunā ražošanas ceha būvniecību;
3. Jaunu klientu un sadarbības partneru piesaiste, tai skaitā no ārvalstīm. Šim nolūkam pieņemot darbā profesionālu tirdzniecības speciālistu;
4. Paplašināt savu pakalpojumu klāstu piedāvājot aprīkot ne tikai meža un būvniecības tehniku;
5. Uzlabot uzņēmuma finanšu uzskaites sistēmu, tai skaitā krājumu uzskaites sistēmu, izstrādājot regulāras ikmēneša atskaites uzņēmuma vadībai un akcionāriem. Šim mērķim pieņemt darbā profesionālu finanšu speciālistu;

Pēc analīzes rezultātiem var secināt, ka vislielākās problēmas rada nevis uzņēmuma nespēja efektīvi strādāt, bet gan ekonomiskā situācija. Redzams, ka uzņēmumam ir pamatīga pieredze, augsti kvalificēti speciālisti, maza konkurence un tagad vēl tiks pabeigts ražošanas cehs, kurš būs vislielākais Baltijā, kur strādā ar metālapstrādi.

3.1. Jauna ražošanas ceha celtniecība

SIA “Meža darbs” ir uzsācis jauna ražošanas ceha celtniecību un vairāku gadu garumā ieguldījis šajā procesā gan savus, gan piesaistītos līdzekļus. Lai noslēgtu šo projektu un objektu nodotu ekspluatācijā ir nepieciešamas papildus investīcijas. Tādēļ projekta ietvaros uzņēmums piesaistīja neatkarīgu sertificētu tāmētāju, kas aprēķināja kopējās objekta izmaksas, objektā faktiski ieguldīto līdzekļu summas un projekta noslēgšanai nepieciešamo līdzekļu daudzumu.

Šo informāciju uzņēmums ir salīdzinājis ar savu informāciju un aprēķiniem par faktiski ieguldītiem līdzekļiem objektā “Džipi”. Tā ir apkopota tabulā 3.1., kur 2. kolonā atspoguļoti izdevumi pēc tāmētāja datiem, bet 4. kolonā pēc uzņēmuma datiem.

3.1. tabula

Izpildīto darbu akts.

Nr. p.k.	Darbu un resursu nosaukums	Summa pēc AKTA NR. 1 Ls	Izdevumu korekcija (samazin.) Ls	Summa pēc uzņ. datiem Ls
	1	2	3	4
1	Būvlaukuma izdevumi (tāme 0.0)	100720	22502	78218
2	Sagatavošanas un zemes darbi(tāme 1.0)	81157	13546	67610
3	Ražošanas korpuss (tāme 1.1) t.sk.:	824965	168495	656470
	<i>Pamati</i>	<i>76710</i>	<i>1652</i>	<i>75058</i>
	<i>starpsienas, sienas</i>	<i>390839</i>	<i>88972</i>	<i>301867</i>
	<i>pārsegumi</i>	<i>41412</i>	<i>8997</i>	<i>32415</i>
	<i>jumts</i>	<i>176204</i>	<i>38166</i>	<i>138038</i>
	<i>grīdas</i>	<i>86330</i>	<i>19728</i>	<i>66602</i>
	<i>aiļu aizpildījums</i>	<i>53470</i>	<i>10980</i>	<i>42490</i>
4	Ventilācija(1.3)	75842	16252	59590
5	Elektroapgāde un apgaismojums(1.5)	46471	10206	36265
6	Apkure (1.6)	29020	6410	22610
7	Ārējie tīkli(1.7)	26291	5577	20714
8	Ūdensvads un kanalizācija iekšējie tīkli	29418	6992	22426

	(1.8)			
9	Labiekārtošanas darbi (1.9)	1351	0	1351
	Kopā (bez PVN)	1215235	249980	965254
	PVN	218742	44995	173746
	PAVISAM KOPĀ	1433978	294975	1 139 000

Tabulas 3.1. kolonā nr. 3 atspoguļotās atšķirības radušās, jo tāmētājs savus aprēķinus balstījis uz to, ka darbus veic licencētas būvniecības firmas ar augsti apmaksātiem speciālistiem, ierēķināta viņu peļņa, virs izdevumi utt. Reāli lielāko daļu būvdarbus uzņēmums ir veicis saviem spēkiem, nodrošinot nepieciešamo minimumu celtniecības procesam.

Tabulas 4. kolonā atspoguļotie aprēķini, tās kopsumma bez PVN sakrīt ar uzņēmuma grāmatvedības datiem, kas ir ņemti no bilances – sadaļā “ilgtermiņa ieguldījumi”. 0160 rindas “Pamatlīdzekļu izveidošana un celtniecības objekta izmaksas” un rindas 0100 “Objekts Džipi” summa bez PVN. Postenī “Pamatlīdzekļu izveidošana un nepabeigto celtniecības objektu izmaksas” atspoguļotas visas ar objekta celtniecību saistītās izmaksas, bet postenī “objekts Džipi” objekta vērtība pirms tā renovācijas.

Neliela summu atšķirība saistīta ar to, ka operatīvajās bilances datus nav koriģēti izdevumi par algu un sociālo nodokli celtniekiem par pēdējiem 3 mēnešiem, kā arī par izlietoto degvielu par to pašu periodu.

Pilnīgi precīzi ieguldījumu apjomu nav iespējams noteikt. Pēc uzņēmuma vadības domām tas ir vēl par 5% lielāks nekā grāmatvedībā uzskaitītās summas. Iemesls ir ražošanā nodarbināto strādnieku iesaistīšana celtniecības darbos, kas atbilst viņu kvalifikācijai. Piemēram, daudz celtniecības metināšanas darbus veica pamatdarbinieki – metinātāji un autovadītāji. Tādēļ nav iespējams precīzi nodalīt celtniecības izmaksas no ražošanas izmaksām.

Papildus nepieciešamo investīciju aprēķins

Šobrīd uzņēmuma mērķis ir 2. kārtas pabeigšana un objekta nodošana ekspluatācijā. Tam ir nepieciešami papildus līdzekļi, kuru uzņēmumam pašam nepietiek. Rūpīgi izanalizējot katru pozīciju objekta tāmē, ir aprēķināta minimālā summa, kāda ir nepieciešama objekta nodošanai ekspluatācijā. Aprēķini ir atspoguļoti tabulā 3.2.

3.2. tabula

Izmaksu tāme nodošanai ekspluatācijā.

Nr.	Darbu un resursu nosaukums	Summa	Izdevumu	Minimālā
------------	-----------------------------------	--------------	-----------------	-----------------

p.k.		pēc tāmes Ls	iespējamā optimizācija Ls	Summa Ls
	1	2	3	4
1	Būvlaukuma izdevumi (tāme 0.0)	8730	4686	4044
2	Ražošanas korpuss (tāme 1.1)	113258	28232	85026
3	Jaunais korpuss (1.2)	138403	138403	0
4	Ventilācija (1.3)	140104	19850	120254
5	Vājstrāvu tīkli (1.4) <i>(bez video kamerām, tikai kabeļi)</i> darbus veiks citi darbuuzņēmēji pēc savas darbu tāmes	14664	5056	9608
6	Elektroapgāde un apgaismojums (1.5.) <i>(tāme nav iekļauti materiāli)</i> darbus veiks citi darbuuzņēmēji pēc savas darbu tāmes	3160	-4700	7860
7	Ūdensvads un kanalizācija ārējie tīkli (1.7) <i>darbus veiks citi darbuuzņēmēji pēc savas darbu tāmes</i>	36302	6102	30200
8	Ūdensvads un kanalizācija iekšējie tīkli (1.8) <i>darbus veiks citi darbuuzņēmēji pēc savas darbu tāmes</i>	1941	0	1941
9	Labiekārtošanas darbi (1.9) izņemta asfaltbetona virskārta, paliekot pie šķembām <i>(nodošanai ekspluatācijā obligāti nepieciešama sēta, vārti)</i>	151534	130664	20870
	Kopā (bez PVN)	608096	328293	279803
	Pasūtītāja rezerve	36508	x	x
	Apkures sistēmas saslēgšana un pieslēgšana pie apkures katla, sertificēšana (nav norādīta tāmēs) <i>izmantojam rezervi</i>		31853	4655
	Kopā ar rezervi	644603	360146	284458
	PVN	116029	64826	51202
	Pavisam kopā	790631	424972	335660

Tātad līdzekļu summa, kāda būtu nepieciešama objekta nodošanai ekspluatācijā pēc aprēķiniem ir **335 660 LVL t.sk. PVN.**

Aprēķinu kopsavilkums

Var secināt, ka lielāko daļu darbus uzņēmumam izpildot saviem spēkiem, nepiesaistot būvfirmas, ir izdevies iekonomēt **294 975 LVL** (tabula 3.1.) no projekta kopējām izmaksām. No tabulas 3.2. redzams, ka vēl ir iespējams samazināt vai atlikt izmaksas par **424 972 LVL.**

Ja no kopējām izmaksām atņem augstākminētās kopsummas, iegūstam kopējās projekta izmaksas līdz nodošanai ekspluatācijā pēc aprēķiniem:

$$2\,193\,912 - 294\,975 - 424\,972 = 1\,473\,965 \text{ LVL}$$

Piesaistāmā finansējuma apjomu un sadalījumu varētu aprēķināt divējādi.

1.variants

Ņemam šobrīd kopējo nepieciešamo summu objekta nodošanai ekspluatācijā pēc uzņēmuma aprēķiniem 335 660 LVL un sadalām procentuālās attiecībās:

30% - 100 698 LVL uzņēmums investē no pašu līdzekļiem;

70% - **234 962 LVL būtu vēlmais piesaistīto līdzekļu apjoms.** (pēc 1. varinata)

2.variants

Ņemam kopējās līdz objekta nodošanai ekspluatācijā projekta izmaksas pēc izdevumu optimizācijas 1 473 965 LVL, un sadalām procentuālās attiecībās:

30% - 442 189 LVL uzņēmums investē no pašu līdzekļiem;

70% - 1 031 775 LVL vēlamai kopējo piesaistīto līdzekļu apjoms .

Šobrīd faktiski jau piesaistīto līdzekļu apjoms ir 823 440 LVL, bilancē 1080 rindā atspoguļotā summa.

$$1\,031\,775 - 823\,440 = 208\,335 \text{ LVL}$$

208 335 LVL būtu vēlmais piesaistīto līdzekļu apjoms. (pēc 2. varinata)

Summas atšķirība aprēķinos atkarībā no aprēķināšanas veida ir 26 627 LVL.

Ir jāņem vērā tas apstāklis, ka uzņēmums ir iegādājies arī zemi zem objekta un apkārt objektam. Šīs izmaksas nav atspoguļotas nevienā no tāmēm vai aprēķiniem, tomēr tā ir objekta neatņemama sastāvdaļa kā ieguldījums kopējās projekta izmaksās un objekta vērtībā, kas nepakļaujas nekādam nolietojumam. Šis ieguldījums ir arī daļa no garanta kredīta summām, un kvalificējams kā zaudējums finansiālā riska iestāšanās gadījumā.

2009.g. – 2010.g. plānotais (mēnesī)	50	25000	6022,50	2250,00	4500,00	4197,50	12,50
Nodokļu summa kopā:						12482,50 Ls	

Analizējot tabulā redzamos datus var secināt, ka uzņēmums pēc ceļa nodošanas ekspluatācijā plāno piesaistīt papildus 50 darbiniekus. Tas nozīmē, ka palielinās visas nodokļu summas, kas saistītas ar darbaspēka izmaksām, t.i., darba devēja sociālais nodoklis, darba ņēmēja sociālais nodoklis, iedzīvotāju ienākuma nodoklis, kā arī riska nodeva. Kopā par 50 darbiniekiem mēnesī tas sastāda 12482,50 Ls. Veicot aprēķinus netika ņemtas vērā iespējamās nodokļu izmaiņas un atvieglojumi par apgādājamajiem. Darbinieku bruto alga tika pieņemta, ka būs 500Ls, kas noteikti varētu mainīties.

Izmantojot šo darbaspēku un jauno ražošanas ēku būs plānots paaugstināt ražošanas efektivitāti vairāk nekā par 100%, kas atstās nopietnu ietekmi uz PVN summām (skatīt tabulu 3.4.).

Tabula 3.4.

Ražošanas ceļa ietekme uz PVN summām.

Periods	Virsbūvju skaits	Cena bez PVN (vidēji) (Ls)	Kap. remontu skaits	Cena bez PVN (vidēji) (Ls)	PVN likme	Iekasētais PVN (vidēji gadā) (Ls)
2006.g. – 2008.g. vidēji gadā	40	13000	30	3500	18%	112500
2009.g. – 2010.g. vidēji gadā (plānotais)	100	13000	50	3500	21%	309750
					Pieaugums:	36,32%

Analizējot tabulas 3.4. datus var secināt, ka cenas nav plānots mainīt. Tas saistīts ar pašizmaksas samazināšanos, uzsākot ražošanu jaunajā ceļā. Ja iepriekš daudzus darbus vajadzēja veikt ar rokām, vai izmantot citu uzņēmumu sniegtos pakalpojumus, tad tagad uzņēmums plāno veikt ražošanu saviem spēkiem.

Tabulā redzams, ka ir plānojams grandiozs iekasēta PVN daudzuma pieaugums, t.i., 197250 Ls, jeb 36,32%. Rādītājus nav iespējams noteikt precīzi, jo ekonomiskās lejupslīdes

apstākļos nevar noteikt iespējamo pieprasījumu pēc saražotajām precēm, taču ja ražošanas ceļš strādās ar pilnu jaudu, tad rezultāts būs apmēram šāds.

Kad ražošanas ceļš tiks nodots ekspluatācijā būs jāmaksā NĪN arī par ēku (skatīt tabulu 3.5.), kurā pagaidām notiek renovācija un ir izņemta būvatļauja, tāpēc NĪN pagaidām netiek maksāts.

Tabula 3.5.

Plānotais NĪN.

	Apliekamā platība	Kadastrālā vērtība (Ls)	NĪN likme	NĪN (Ls)
Zemei (2009.g. – 2010.g. plānotais)	-	45000	1%	137,50
Ēkai (2009.g. – 2010.g. plānotais)	100%	75000	1%	750
			Kopā:	887,50

Tabulā redzams, ka plānotais NĪN maksājums par zemi ir 137,50. Neskatoties uz to, ka kadastrālā vērtība ir 45000Ls un aprēķinot NĪN būtu jāmaksā 4500Ls, NĪN nevar pieaugt vairāk kā par 25% (iepriekšējā 2008. gadā aprēķinātais NĪN bija 110 Ls). Savukārt ēkai, pēc nodošanas ekspluatācijā, tiks noteikta kadastrālā vērtība un būs jāmaksā pilna summa, t.i., 1% no kadastrālās vērtības, kura pagaidām nav zināma, taču tā varētu būt apmēram 75000 Ls.

3.2. Nodokļu optimizācija

Tas, ko saprot ar jēdzienu „nodokļu optimizācija” ir nodokļos maksājamo summu samazināšana ar likumīgām metodēm, izmantojot normatīvajos aktos paredzētās iespējas vai arī likumdošanas pretrunas. Līdz ar to nodokļu optimizācija prasa teicamas zināšanas par nodokļus un grāmatvedību reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem. Uzņēmuma grāmatvedis, protams, apzinīgi cenšas sekot visām izmaiņām normatīvajos aktos līdzīgi, bet bieži nianse un dažādu normatīvo aktu sasaiste savā starpā paliek nepamanīta un līdz galam neizprasta.

Nākas sastapties ar gadījumiem, kad grāmatvedis, pildot uzņēmuma vadītāja rīkojumu par nodokļos maksājamo summu samazināšanu, izveido uzskaites sistēmu, kas neaptver visus nodokļa

objektus, vai sastāda pamatojuma dokumentus, kuri ir acīmredzami nelōģiski. Tādos gadījumos atkal parādās risks Valsts Ieņēmumu dienesta audita rezultātā saņemt nodokļa uzrēķinu. [18]

Valsts ir devusi uzņēmumiem iespēju noteiktos gadījumos saņemt nodokļu atlaides, un finansiāli atalgo visus, kas tās izmanto. Izplatītākās un demokrātiskākās valsts atbalsta iniciatīvas ir kompensācija uzņēmumiem par:

1. uzkrājumu veidošanu uzkrājošās apdrošināšanas un pensiju fondu programmās;
2. dzīvības un nelaimes gadījumu apdrošināšanu.

Iedziļinoties var redzēt, ka izdevumi patiesībā nav tēriņi, bet gan naudas ieguldīšana paša uzņēmuma interesēs, ko uzņēmums var attiecināt uz savām izmaksām, nevis personāla izdevumiem. Apdrošināšana un uzkrājumu veidošana darbiniekiem uzņēmumā var pildīt dažādas funkcijas, bet galvenās ir sekojošas:

1. Uzņēmuma finanšu plūsmas aizsardzība pret neplānotiem izdevumiem
2. Darbinieku motivācija un lojalitātes veicināšana pret uzņēmumu (alternatīva algas pielikumam – prēmijas, kas tiek novirzītas uzkrājumu programmā un ar kurām darbinieks iegūt tiesības rīkoties tikai pēc uzņēmuma noteiktā termiņa)
3. Darbinieku sociālo garantiju palielināšana, lai veicinātu kvalificēto darbinieku atgriešanos uzņēmumā pēc negadījuma, novēršot kadru maiņas nepieciešamību
4. Paša uzņēmuma finansiālā aizsardzība, ja notiek nelaimes gadījuma vai iet bojā īpaši svarīgie darbinieki

Visas šīs uzņēmumam noderīgās iniciatīvas valsts ļauj uzņēmumiem daļēji finansēt uz maksājamo iedzīvotāju ienākuma nodokļa un abu sociālo nodokļu rēķina.

Ja iemaksas veic uzņēmums, tad, atšķirībā no privātpersonām, uzņēmumu veiktās iemaksas līdz 10% apmērā no darbinieka bruto algas neapliekas ne tikai ar iedzīvotāju ienākuma nodokli, bet arī ar sociālās apdrošināšanas iemaksām. Ja privātpersona uz nodokļu rēķina ietaupa 23% no veiktajām iemaksām, tad uzņēmums ietaupa jau 37%.

Likums par iedzīvotāju ienākuma nodokli paredz, ka ar ienākuma nodokli neapliekas tie maksājumi apdrošināšanas sabiedrībai un privātajiem pensiju fondiem, kas nepārsniedz 10% no personas bruto darba samaksas. Ja cilvēks saņem „uz papīra” (bruto) Ls 500 mēnesī, kas veido Ls 6000 gadā, tad uzņēmumam ir iespēja papildus 10% no šīs summas jeb Ls 600 ieguldīt uzkrājošās dzīvības apdrošināšanas programmā. Tā ir nauda, ko darbinieks saņems pēc noteikta laika, kuru nosaka pats uzņēmums. Likumdošana nosaka, ka nauda šajā programmās ir jāglabā vismaz piecus gadus. Atalgojot pareizu un atbalstāmu lēmumu uzkrāt naudu nebaltām dienām, nevis uzreiz notērēt un veicināt inflāciju, valsts nāk pretī un ļaus uzņēmuma nemaksāt iedzīvotāju ienākuma

nodokli par 23% no šīs summas jeb Ls 138. Rezultātā uzņēmums apdrošinātāja vai pensiju fondā darbinieka uzkrājumu plānā gada laikā jau ir ieguldījis Ls 600, bet ir ietaupījis Ls 138, nemaksājot nodokli.

Maksājumi dzīvības apdrošināšanas kompānijām un pensiju fondiem uzņēmumam neapliekas arī ar darba ņēmēja un darba devēja sociālās apdrošināšanas iemaksām. Šeit ir jāņem vērā sekojoša nianse:

1. Iemaksas uzkrājumu programmās neapliekas ar sociālās apdrošināšanas nodokļiem apmērā, kas nepārsniedz 10% no personas bruto darba samaksas iemaksas
2. Iemaksas par dzīvības un veselības apdrošināšanu neapliekas ar iedzīvotāju ienākuma nodokli un sociālo nodokli par summām, kas nepārsniedz Ls 180 gadā.

Tabulā 3.6. tiek salīdzināts uzņēmuma personāla izmaksas starp 3 variantiem:

1. Pirmais variants – esošā situācija, kuru uzņēmumam nepieciešams uzlabot;
2. Otrais variants – papildus bonusu piešķiršana kā algas daļa;
3. Trešais variants – bonusu ieguldīšana uzkrājošās apdrošināšanas programmā, kas dod iespēju saņemt nodokļu atlaides.

Tabula 3.6.

Nodokļu ekonomija.

	Darba alga mēnesī			Nodokļu ekonomija	
	esošā situācija (1.v.)	pieliek pie algas 30Ls (2.v.)	DD iemaksā papildus 40Ls uzkr. progr. (3.v.)	Mēnesī	Gadā
1 darbinieka izmaksas mēnesī	372,27	426,82	412,27	14,55	174,60
Bruto alga	300,00	343,96	300,00		
DD VSAOI	72,27	82,86	72,27		
DŅ VSAOI	27,00	30,96	27,00		
IIN	54,75	64,75	54,75		
Neto alga	218,75	248,25	218,25		
Apdr. uzkr., kas pieejams pēc polises termiņa beigām			40,00		
Kop. darbin. ienāk. iesk. uzkrāj. prēmiju 3. v., bet	218,75	248,25	258,25	3.v.	174,60

nerēķinot 23% IIN no apdr. 3. v.				ekonomija	
				gadā	

Izmaksas brīdī uzkrājums tiek aplikts ar 23% IIN (iedzīvotāju ienākuma nodoklis), tāpēc iemaksāts šajā variantā tiek Ls 40. Reālais algas palielinājums pēc uzkrājuma saņemšanas un IIN nomaksas būs Ls 30, tāpat kā 2. variantā.

Mīnus Ls 10, kas tiks nomaksāts kā IIN, alga būs Ls 248,25, tāpat kā 2. variantā.

Salīdzinot abus variantus redzams, ka no Ls 480, ko darba devējs pieliek pie algas un novirza uzkrājošās dzīvības apdrošināšanas programmās (3. variants), uz nodokļu atlaižu rēķina ietaupa 174 latus, salīdzinot ar vienkāršu algas pielikumu (2. variants). Tātad iemaksas darbinieka uzkrājošās apdrošināšanas programmā uzņēmumam ir par 37% rentablākas nekā klasiska bonusu – prēmiju pielikšana pie algas.

Ja uzņēmums ir orientēts uz darbinieku uzkrājumu vērtības palielināšanu, tas var izvēlēties nevis uzkrājošās apdrošināšanas programmu ar garantēto ienesīgumu, bet citu uzkrājošās apdrošināšanas programmu, tā saukto unit-linked, izvēloties uzkrājumu ieguldīt akciju fondos. Akciju tirgus paver daudz lielākas peļņas iespējas, taču arī risks ir daudz augstāks. Unit-linked programmās apdrošinātājs nodrošina iespēju ieguldīt fondos vai tos mainīt, bet atbildība par peļņu un zaudējumiem pāriet uz paša krājēja pleciem.

Secinājumi un priekšlikumi

Secinājumi:

1. Iedzīvotāju ienākuma nodoklis tiešā veidā neietekmē uzņēmuma izmaksas, jo tās ietur no darbinieka algas. Tomēr nosakot darbinieka algu katrs komersants saprot, ka darbinieku vairāk interesē alga pēc nodokļiem, un tādēļ ir spiests rēķināties arī ar nodokļiem, kuri viņa peļņu tieši neietekmē. Jo mazāk darbiniekam aprēķina nodokļus, jo lielāku algu viņš saņem. Tādēļ komersants ir ieinteresēts darbiniekiem labvēlīgā nodokļu sistēmā.
2. Vislielāko ietekmi uz izmaksām atstāj nodokļi, kas saistīti ar darbaspēka izmantošanu. Tie ir iedzīvotāju ienākuma nodoklis un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, šo nodokļu optimizācijas iespējas ir diezgan ierobežotas, jo praktiski nepastāv nekādas variēšanas iespējas ar nodokļa objektu vai darījuma aizstāšanu. Šie nodokļi cieši saistīti ar aprēķināto darba algu, un arī šī lieluma mainīšana vai samazināšana nav nemaz tik viegls process.
3. Pievienotās vērtības nodoklis ir netiešais nodoklis un uzņēmuma peļņu neietekmē. Tas tiek aprēķināts iekasēts un pārskaitīts. Taču katru komersantu uztrauc šī nodokļa likmes palielināšana, jo tas ietekmē gala produkta realizācijas cenu un pieprasījumu tirgū.
4. Nodokļu optimizācijā ir viens no veidiem, kā samazināt nodokļu slogu uz uzņēmumu. Esošajos ekonomiskās krīzes apstākļos, jebkuram uzņēmumam būtu jācenšas ietaupīt izmantojot visas pieejamās metodes.
5. IIN likmes samazināšana līdz 23% ir samazinājusi nodokļu slogu uz darba algu.
6. Uzņēmumu ienākuma nodoklis ir nodoklis no uzņēmuma peļņas. Jo lielāka peļņa, jo lielāks nodoklis jāmaksā.
7. Pēc veiktās analīzes var secināt, ka pamatlīdzekļiem nolietojoties uzņēmumu ienākuma nodoklis pieaug.
8. Kad uzņēmums pabeigs jaunā ražošanas ceha celtniecību, summas, kas tiks aprēķinātas nodokļos, pieaugs vairāk kārt.

Priekšlikumi:

1. Ieguldīšana uzkrājošās apdrošināšanas programmā, kas dod iespēju saņemt nodokļu atlaides. Pie bruto algas 300Ls un papildus 40Ls iemaksājot uzkrājumu programmā, uzņēmums spēs ietaupīt 174,60Ls par 1 darbinieku gadā. Turklāt šāda uzkrājumu programma kalpo arī kā motivācija darbiniekam.
2. Pēc autora domām uzņēmumā SIA „Meža darbs” būtu jāmaina nodokļu stratēģija, piemērojot principu ar naudas plūsmas uzlabošanu, jo nodokļu slogs ir diezgan pamatīgs un šis princips rada iespējas samazināt UIN avansa maksājumu un nodokļu pārmaksu atgūšanu.
3. Uzņēmumam būtu jākoncentrējas vairāk uz jaunā ražošanas ceha pabeigšanu, lai varētu sākt strādāt ar lielāku efektivitāti. Ar jaunajām iekārtām un piesaistītiem jauniem speciālistiem efektivitāti var paaugstināt vairāk nekā par 100%, tajā pašā laikā samazinot arī pašizmaksu.
4. Tā kā vislielāko ietekmi uz izmaksām un attiecīgi arī uz peļņu atstāj nodokļi, kas saistīti ar darbaspēka izmantošanu uzņēmuma vadītājam rūpīgi būtu jāizsver katra darbinieka izmaksas un lietderību uzņēmumā. Iespējams, ka dažus amatus iespējams apvienot, tas dotu papildus līdzekļu ekonomiju.
5. Uzņēmumam būtu nepieciešams atgūt PVN, ko tas ir samaksājis citām Eiropas Savienības dalībvalstīm. Dotajā situācijā tā ir Slovēnija, kur tika samaksāti turpat 900Ls PVN, kas krīzes apstākļos ir ievērojama summa.
6. Izmantot profesionālu nodokļu optimizācijas speciālistu pakalpojumus, lai saņemtu visefektīvākos un vispiemērotākos nodokļu optimizācijas paņēmienus.
7. Iekasēt plānotos naudas līdzekļus un sadalīt tos pa izdevuma posteņiem atbilstoši noteiktajiem mērķiem. Savlaicīgi izmaksāt naudas līdzekļus, kontrolēt naudas izlietojumu un novērtēt rezultātu.

Izmantoto avotu un literatūras saraksts

1. Dabas resursu nodokļa likums [tiešsaiste]. LR Saeimas 2005. g. 15. decembra likums [atsauce 2008.g. 20. decembris]. Pieejams: <http://www.vid.gov.lv>.
2. Par nekustāmā īpašuma nodokli [tiešsaiste]. LR Saeimas 1997. g. 4. jūnija likums [atsauce 2008. g. 30. novembris]. Pieejams: <http://www.vid.gov.lv>.
3. Par nodokļiem un nodevām [tiešsaiste]. LR Saeimas 1995. g. 2. februāra likums [atsauce 2008. g. 5. decembris]. Pieejams: <http://www.vid.gov.lv>.
4. Par iedzīvotāju ienākuma nodokli [tiešsaiste]. LR Augstākās Padomes 1993. g. 11. maija likums [atsauce 2008. g. 5. decembris]. Pieejams: <http://www.vid.gov.lv>.
5. Par pievienotās vērtības nodokli [tiešsaiste]. LR Saeimas 1995. g. 5. marta likums [atsauce 2008. g. 7. decembris]. Pieejams: <http://www.vid.gov.lv>.
6. Par uzņēmuma ienākuma nodokli [tiešsaiste]. LR Saeimas 1995. g. 19. februāra likums [atsauce 2008. g. 30. novembris]. Pieejams: <http://www.vid.gov.lv>.
7. Par vieglo automobiļu un motociklu nodokli [tiešsaiste]. LR Saeimas 2003. g. 30. oktobra likums [atsauce 2008. g. 11. novembris]. Pieejams: <http://www.vid.gov.lv>.
8. Par valsts sociālo apdrošināšanu [tiešsaiste]. LR Saeimas 1997. g. 1. oktobra likums [atsauce 2008. g. 5. decembris]. Pieejams: <http://www.vid.gov.lv>.
9. Ekonomikas un finanšu vārdnīca. – Rīga: Norden AB, 2003. 514. lpp.
10. Kodoloņa - Miglāne I. Nodokļi Latvijā 2007. - Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.- 109 lpp.
11. Metodiskie materiāli par darba devēja un darba ņēmēja valsts sociālās apdrošināšanas obligātām iemaksām [tiešsaiste]. Valsts ieņēmumu dienesta informācija [atsauce 2008. g. 6. decembris] Pieejams: <http://www.vid.gov.lv>.
12. Metodiskie materiāli par ar uzņēmuma ienākuma nodokli apliekamā ienākuma koriģēšanu un atlaižu piemērošanu [tiešsaiste]. Valsts ieņēmumu dienesta informācija [atsauce 2008. g. 6. decembris] Pieejams: <http://www.vid.gov.lv>.
13. Metodiskie materiāli par uzņēmuma ienākuma nodokļa uzrādīšanu grāmatvedībā [tiešsaiste]. Valsts ieņēmumu dienesta informācija [atsauce 2008. g. 6. decembris] Pieejams: <http://www.vid.gov.lv>.
14. Metodiskie materiāli par pievienotās vērtības nodokļa aprēķināšanas kārtību [tiešsaiste]. Valsts ieņēmumu dienesta informācija [atsauce 2008. g. 5. decembris] Pieejams: <http://www.vid.gov.lv>.

15. Ministru kabineta noteikumi Nr.1031 "Noteikumi par uzņēmējdarbības riska valsts nodevas apmēru un darbinieku prasījumu garantiju fondā ieskaitāmās nodevas daļu 2009. gadā". [tiešsaiste]. Valsts ieņēmumu dienesta informācija [atsauce 2008. g. 6. decembris] Pieejams: <http://www.vid.gov.lv>.
16. Puzule A. Tālmācības studiju kurss "Nodokļi un Nodevas" – Rīga: Latvijas Uzņēmējdarbības un menedžmenta akadēmija, 2007. – 333 lpp.
17. Zvejnieks A. Īpašums un nodokļi. - Rīga: Rīgas Tehniskā universitāte, 2006. – 575 lpp.
18. <http://www.vid.lv/lv/zinas>. Resurss aprakstīts 2009. gada 22. aprīlī

SIA Meža darbs nepublicētie materiāli.

19. SIA „Meža darbs” grāmatvedības metodika,- Apstiprināta 2005. g. 56 lpp.
20. SIA „Meža darbs” Uzņēmuma ienākuma nodokļa deklarācija par ienākumiem 2008. gadā.
21. SIA „Meža darbs” finanšu pārskati 2004. - 2008. gadam.

Galvojums

Bakalaura darbs „Nodokļu ietekme uz uzņēmuma SIA „Meža darbs” darbību un perspektīvām”
izstrādāts LU Ekonomikas un vadības fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Pēteris Daukšta _____
(paraksts) (datums)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Mg.oec. lektore Līga Leitāne _____
(paraksts) (datums)

Recenzents: Dr.oec. Aina Joppe _____
(paraksts) (datums)

Darbs iesniegts Finanšu katedrā _____

Lietvede: Māra Sīle _____

Darbs aizstāvēts Valsts pārbaudījumu komisijas sēdē

_____ prot. Nr. _____ vērtējums _____

Komisijas sekretāre: _____
(vārds, uzvārds) (paraksts)

Pielikums